

منطق سال دهم انسانی

چاپ ۱۴۰۰

نمونه سؤالات استاندارد و تالیفی

و حل تمرینات و فعالیت های

(با ویرایش جدید)

تالیف از:

سید احمد صمدانی اقدم

ویژه نوبت اول

شهریورماه ۱۴۰۰

*- تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام عبارت غلط می باشد:

۱. علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است، مغالطه است.
۲. منطق دانان کوشیده اند بابررسی انواع خطاهای ذهن و دسته بندی آنها، جلوگیری از آنها را نشان دهند.
۳. در علم منطق نیز به همراه بیان قوانین حاکم بر رفتار، روش های جلوگیری از مغالطات را بیان می کنند.
۴. ذهن انسان به صورت ابزاری براساس قواعد و اصولی می اندیشد.
۵. منطق دانان قواعد حاکم بر ذهن را به طور طبیعی کشف کرده اند و به صورت علم منطق در اختیار ما قرار داده اند.
۶. علم منطق به دسته بندی و توضیح قواعد مغالطه می پردازد.
۷. "تصور" و "تصدیق" اقسام علم و دانش بشری می باشند.
۸. هدف منطق، نشان دادن روش رسیدن به تعریف درست و استدلال درست است.
۹. عبارت "دانش آموزان کلاس دهم انسانی"، یک تصدیق است.
۱۰. در تصور حکم و قضاوت وجود دارد.
۱۱. در تصور روش صحیح تعریف کردن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از تعریف اشتباه پرهیز کنیم.
۱۲. در استدلال روش صحیح استدلال گرفتن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از استدلال اشتباه پرهیز نماییم.
۱۳. پیش از پرداختن به مبحث تعریف لازم است با مفاهیم الفاظ آشنا شویم.
۱۴. پیش از ورود به مبحث استدلال لازم است با تصور و اقسام آن آشنا شویم.
۱۵. عبارت "اولین فصل سال" یک تصور است.
۱۶. عبارت "ابن سینا و فخرایی دو فیلسوف بزرگ ایرانی" یک تصدیق است.
۱۷. با رعایت اصول و قواعد منطق از مغالطه و سفیسطه جلوگیری می شود.
۱۸. منطق دانان خطای ذهنی را وسواس فکری معرفی می کنند.
۱۹. اغلب آگهی های تجاری از نوعی تعریف جهت ترغیب مردم برای خرید استفاده می کنند.
۲۰. دانش منطق فقط جهت ارزیابی فلسفی کاربرد دارد.
۲۱. دوحیطه اصلی منطق، تصور و تصدیق است.
۲۲. پاسخی که در مقابل "چیست؟" داده می شود، تعریف است.
۲۳. انسان هنگام تعریف، تصورات مجهول را روشن می کند.
۲۴. در هنگام تصور، باید حتما مفهوم ذهنی واقعیت داشته باشد.

@جواب ها:

۱-غ ۲-ص ۳-غ ۴-غ ۵-ص ۶-غ ۷-ص ۸-ص ۹-غ ۱۰-غ ۱۱-غ ۱۲-ص ۱۳-ص ۱۴-ص ۱۵-ص ۱۶-غ ۱۷-ص ۱۸-غ

۱۹-غ ۲۰-غ ۲۱-غ ۲۲-ص ۲۳-ص ۲۴-غ

۲۵. مغالطات همچون هستند که باید از دچار شدن به آنها برحذر بود. (بیماری ها)
۲۶. تاکید منطقی بر آموزش شیوه است تا از این طریق قادر به تشخیص خطاهای ذهن باشیم. (درست اندیشیدن)
۲۷. منطق علمی است که تجرّد در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد. (کاربردی)
۲۸. منطق را به تشبیه کرده اند که به کارگیری آن باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می شود. (شاقول بنایی)
۲۹. به عبارت مختصر تر مباحث علم منطق در تشریح دو کارکرد اصلی یعنی و است. (تعریف / استدلال)
۳۰. اقسام فعالیت های فکری انسان برای کشف «مفاهیم» و «قضایای» مجهول به ترتیب عبارت است از و (تعریف / استدلال)
۳۱. دو فعالیت اصلی ذهن انسان و است. (تعریف / استدلال)
۳۲. به کمک از صورهای معلوم به شناخت صورهای مجهول دست می یابیم. (تعریف)
۳۳. به کمک استدلال از به کشف دست می یابیم. (تصدیقات معلوم / تصدیق مجهول)
۳۴. علت نیاز به منطق در سر تا سر زندگی، طرز صحیح می باشد. (درست اندیشیدن)
۳۵. وظیفه منطق، جلوگیری از است. (خطای اندیشه)
۳۶. در تعریف از تصورات، برای شناخت تصور استفاده می شود. (معلوم / مجهول)
۳۷. ذهن همواره در معرض لغزش قرار دارد و معمولاً در استدلال های یا تعریف اصطلاحات خاص، دچار اشتباه می شود. (پیچیده / دقیق)

*** پاسخ دهید:**

- ۳۸- علم منطق را تعریف کنید؟
- علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است، منطق نام دارد.
- ۳۹- دو حیطه کلی دانش بشری را نام برده و برای هر یک مثالی ذکر کنید؟
- ۱- تصور: مانند سیمرغ، درخت ۲- تصدیق: مثلث قائم الزاویه سه زاویه مساوی ندارد
- ۴۰- در کدام از دسته های علم، حکم و قضاوت وجود دارد؟ تصدیق
- ۴۱- چرا دانستن مغالطات برای منطق دان لازم است تا بتواند با آنها مبارزه کند؟
- مغالطات همچون بیماری هایی هستند که باید از دچار شدن به آنها برحذر بود. از این رو دانستن آنها برای منطق دان لازم است تا بتواند با آنها مبارزه کند.
- ۴۲- علم منطق به چه چیزی تشبیه کرده اند؟ و چه ارتباطی با سایر علوم علی الخصوص با علم پزشکی در مقابل مشکلات دارد؟
- همان گونه که در علم پزشکی انواع بیماری ها و روش های پیشگیری و درمان آنها را بیان می کنند، در علم منطق نیز به همراه بیان قوانین حاکم بر ذهن، روش های جلوگیری از مغالطات را بیان می کنند.

۴۳- چرا دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی به کار نمی رود؟

دانستن منطق، تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی به کار نمی رود؛ بلکه هر یک از مادر سراسر زندگی خود بدان نیازمندیم؛ زیرا می خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم گیری کنیم.

۴۴- تصور و تصدیق را تعریف کرده و برای هر یک جداگانه دو مثال طراحی کنید؟

۱- تصور: در این حالت به واقعیت داشتن یا نداشتن یا ارتباط آن با سایر امور، کاری نداریم و تنها همان رابه ذهن می آوریم. مانند درک مالز سیمرغ، درخت، مثلث قائم الزاویه

۲- تصدیق: در تصدیقات، حکم و قضاوت وجود دارد و در آنها اوصافی را به چیزی نسبت می دهیم. یا از آن سلب می کنیم. مانند جملاتی که درباره سیمرغ بیان کردید یا جملاتی چون درختان در روز آکسیژن تولید می کنند

۴۵- استدلال را تعریف کنید و برای آن یک مثال بیاورید؟

به کمک استدلال از تصدیق های معلوم به کشف تصدیق های مجهول دست می یابیم. مثال: معلم ما در کلاس است؛ پس در خانه اش نیست.

۴۶- منظور از تعریف چیست؟ مثالی طراحی کنید.

به کمک تعریف، از تصورهای معلوم به شناخت تصورهای مجهول دست می یابیم. مثال: منطق: علمی است که از خطای ذهن جلوگیری می کند.

۴۷- مشخص کنید که کدام یک از موارد زیر تعریف و کدام یک استدلال هستند:

الف) اگر شنا بلد نباشید وارد شدن به قسمت پر عمق استخر خطرناک است، من شنا بلد نیستم. پس وارد شدن به قسمت پر عمق استخر برای من خطرناک است.

استدلال

تعریف

۴۸- کدام عبارت "تصور" است کدام عبارت "تصدیق" است؟

تصور

تصدیق

تصور

الف- "شاعر شیرین سخن شیراز"

ب- "سعدی شاعر ایرانی است"

ج- "مسئولیت داشتن انسان در زندگی"

۴۹- تعیین کنید هر یک از مثالهای زیر، مصداق کدام یک از انواع دانش بشری است؟ (تصور و تصدیق)

۱) برف سفید است (۲) آب در صد درجه می جوشد (۳) هستی (۴) زمین متحرک است (۵) تشنگی (۶) آب (۷) وحدت (۸) یخ سرد است (۹) الکتریسیته (۱۰) اجتماع ضدین محال است. (۱۱) استان خراسان رضوی (۱۲) کوه دماوند (۱۳) چهار ضلعی بودن لوزی (۱۴) درخت چنار (۱۵) درخت (۱۶) ابن سینا، فیلسوف است.

۱) تصدیق (۲) تصدیق (۳) تصور (۴) تصدیق (۵) تصور (۶) تصور (۷) تصور (۸) تصدیق (۹) تصور (۱۰) تصدیق (۱۱) تصور (۱۲) تصور (۱۳) تصور

۱۴) تصور (۱۵) تصور (۱۶) تصدیق

* گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۵۰- گزینه ی صحیح در مورد "تصور" چیست؟

(۱) برای رسیدن به یک حکم جدید انجام می شود.

(۲) از ارتباط آن با سایر موجودات سخنی نمی گوئیم.

(۳) مثال مناسب آن این است که "سعدی شاعر است" (۴) در پاسخ چرایی می آید.

۵۱- در مورد "علم منطق" کدام گزینه نادرست است؟

(۱) دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی به کار می رود.

(۲) هر یک از ما در سراسر زندگی خود به دانستن منطق نیازمندیم

(۳) استدلال آوری و تعریف کردن صحیح، اموری نیستند که تنها در محیط تحصیلی با آنها سروکار داریم.

(۴) استدلال آوری و تعریف کردن صحیح، اموری هستند که بخشی از سخنان روزانه ما را تشکیل می دهند.

۵۲- هدف منطق، آموزش درست اندیشیدن است و این به معنی درنیت و درنیت است.

(۱) فکر کردن - تصور کردن (۲) تعریف کردن - استدلال کردن

(۳) ادراک کردن - به کاربردن (۴) تصور کردن - تصدیق کردن

۵۳- سخن از واقعیت یا عدم واقعیت یک مفهوم با استفاده از است و چیزی است که مفهوم را روشن می کند.

(۱) تصدیق-استدلال-هستی (۲) تصور -تصدیق - هستی (۳) تصور -تعریف - چستی (۴) تصدیق -تعریف - چستی

@ جواب ها:

۵۰- گزینه ۲ ۵۱- گزینه ۱ ۵۲- گزینه ۲ ۵۳- ۴

@ تمرینات و فعالیت های تکمیلی درس ۱: منطق، ترازوی اندیشه

* تمرین ص ۸

سیمرغ: تصور سیمرغ افسانه ای است: تصدیق

دانا: تصور توانا بود هر که دانا بود: تصدیق

* تمرین ص ۱۰

به ترتیب (استدلال - تعریف - استدلال - تعریف)

* فعالیت تکمیلی ص ۱۰

۱- چیست: با تعریف چرا: استدلال

۲- منطق معیار تفکر است/تصدیق، منطق/تصور، تصدیق بخشی از علم است/تصدیق، کوه سهند/تصور

ارتفاعات کوه سهند/تصور، کوه سهند مرتفع است/تصدیق

۳- استفاده از منطق نیازمند به دست آوردن نوعی مهارت است و بدون تمرین و ممارست نمی توان به صورت مناسب و به موقع

از آن استفاده کرد. و نیز با وجود آن که منطق قانون طبیعی ذهن ماست، نیازمند خواندن منطق هستیم، زیرا ذهن در معرض لغزش

قرار دارد و در مواجهه با استدلال های پیچیده و با تعریف مفاهیم تخصصی قادر به تشخیص سریع اشتباهات نیستیم.

* جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید:

- ۱) علم منطق وابسته به زبانی خاص ولذا در بحث الفاظ وارد قواعد صرفی و نحوی (نیست/ نمی شویم)
- ۲) بسیاری از لطیفه ها بر اساس پدید آمده اند. (اشتراک لفظ)
- ۳) به تعبیر مولوی دائم رهن است. (اشتراک لفظ)
- ۴) بخشی از کارویراستاران، بررسی علائم سجاوندی و در صورت نیاز برخی از کلمات و نیز اصلاح غلط های املایی است. (صحت/ حرکت گذاری)
- ۵) دلالت لفظ بر کل معنا را می گویند. (دلالت مطابقی)
- ۶) عدم استفاده دقیق از دلالت ضمنی مغالطه را ایجاد می کند. (توسل به معنای ظاهری)
- ۷) عدم استفاده دقیق از علائم سجاوندی و حرکات ناشی از دیکته کلمات، مغالطه را ایجاد می کند. (مغالطه نگارشی کلمات)
- ۸) استفاده از مفاهیم و عبارات دوپهلوی، مغالطه را ایجاد می کند. (ابهام در مرجع ضمیر)

* تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام غلط می باشد:

- ۹) اشتباه در کتابت و نگارش نمی تواند باعث پدید آمدن خطای ذهنی شود.
- ۱۰) خطا در الفاظ و معنا باعث خرابی در استدلال می شود.
- ۱۱) معنای متعدد برای یک لفظ، اشتراکی لفظی نام دارد.
- ۱۲) کاربرد نادرست مشترک لفظی، مغالطه اشتراک لفظ می باشد.
- ۱۳) عبارت اتومبیل را تعمیر کرد دلالت لفظ از معنا از نوع دلالت التزامی است.
- ۱۴) کاربرد اشتباه معانی در اقسام دلالت، مغالطه اشتراک لفظ را ایجاد می کند.
- ۱۵) تصمیم محمد شاه قاجار بر عدم ریختن خون قائم مقام فراهانی و قتل او از طریق دیگر، نمونه مغالطه ابهام در عبارات است.
- ۱۶) در عبارت او گفت: (این پول سهم من است). مغالطه اشتراک لفظ اتفاق افتاده است.

@ جواب ها: ۹- غ ۱۰- غ ۱۱- ص ۱۲- ص ۱۳- غ ۱۴- غ ۱۵- غ ۱۶- ص

* گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۱۷- کسی پس از شنیدن این خبر که " بهمن عظیمی در جاده چالوس دهها نفر را کشت " می گوید: "چرا بهمن عظیمی را دستگیر و اعدام نمی کنند" وی دچار چه نوع مغالطه ای شده است؟

- ۱) ابهام انعکاس ۲) ابهام در مرجع ضمیر ۳) توسل به معنای ظاهری ۴) اشتراک لفظ

۱۸- به ترتیب بگویید در عبارت های «انسان پنج حرف دارد»، «انسان برای زنده ماندن به غذا نیاز دارد»، «داشتم به انسان فکر می کردم» کلمه انسان ناظر به کدام مورد است؟

- ۱- زبان - خارج- ذهن ۲- لفظ- واقع- مصداق ۳- لفظ- واقع- زبان ۴- زبان- خارج- مصداق

خانه ارزان کمیاب است، هر چیز کمیاب گران است، پس خانه ارزان گران است.

۱- توسل به معنای ظاهری ۲- بار ارزشی کلمات ۳- شیوه نگارش کلمات ۴- اشتراک لفظ

۲۰- اگر فردی در یک عبارت بگوید «درخت هایم را به غارت بردند» ولی درختانش در سر جای خود باقی مانده باشند، امکان وقوع کدام نوع مغالطه وجود دارد؟

۱- توسل به معنای ظاهری ۲- اشتراک در لفظ ۳- بار ارزشی کلمات ۴- ابهام در عبارات

۲۱- «من از راهنمایی شما پیشیمانم» و «اجناس دزدیده شده توسط مأمورین کشف شد» به ترتیب می توانند چه نوع مغالطه ای را ایجاد کنند؟

۱- ابهام در مرجع ضمیر - نگارشی کلمات ۲- بار ارزشی کلمات - نگارشی کلمات

۳- ابهام در مرجع ضمیر - توسل به معنای ظاهری ۴- بار ارزشی کلمات - توسل به معنای ظاهری

۲۲- نوع مغالطه عبارت مقابل چیست؟ «محمد شاه قسم یاد کرده بود هرگز خون وزیر خود را نریزد، اما بعد دستور داد او را خفه کردند»

۱- مغالطه توسل به معنای ظاهری ۲- مغالطه بار ارزشی کلمات ۳- مغالطه اشتراک لفظ ۴- مغالطه ابهام در مرجع ضمیر

@ جواب ها: ۱۷- گزینه ۴ ۱۸- گزینه ۱ ۱۹- گزینه ۴ ۲۰- ۱ ۲۱- گزینه ۱ ۲۲- گزینه ۱

***هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد از سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است)**

۱- بیان و انتقال افکار خود به دیگران	۲۳) منطق
۲- بخشی از معنای اصلی لفظ	۲۴) الفاظ
۳- عدم وابستگی به زبان خاص	۲۵) دلالت ضمنی
۴- وابستگی به زبان خاصی	

@ جواب ها: ۲۳) ۳ ۲۴) ۱ ۲۵) ۲

*** پاسخ دهید:**

۲۶- اصول کلی ای که اطلاع از آنها در حیطه زبان (الفاظ) موجب جلوگیری از خطای اندیشه (مغالطه) می شود، نام ببرید؟

اشتراک لفظ، نحوه دلالت لفظ بر معنا در جملات، شیوه نگارش کلمات، ابهام در مرجع ضمیر

۲۷- با ذکر مثالی مفهوم مشترک لفظی را تعریف کنید؟

در هر زبانی، گاه چند معنای متعدد به کمک یک لفظ واحد بیان می شوند. مانند لفظ شیر که دارای سه معنا در زبان فارسی است.

۲۸- منظور از مغالطه اشتراک لفظ چیست؟ نمونه ای را بیان کنید.

اشتباه گرفتن کلماتی که ظاهری مشترک دارند، باعث بروز مغالطه اشتراک لفظ می شود. مثال: فردی چند بلوک سیمانی را روی دوشش گذاشته بود و می برد. یکی به او گفت: چرا اینها را با فرغون نمی بری؟! گفت: دفعه قبل با فرغون بردم، چرخش پشتم را اذیت کرد.

۲۹- نحوه دلالت لفظ بر معنا در جملات بر چند قسم است؟ نام برده مثالی بزنید.

۱- دلالت مطابقی: خانه ام را فروختم. ۲- دلالت تضمینی خانه ام را رنگ کردم. ۳- دلالت التزامی: خانه ام را دزد برد.

۳۰- دلالت های مطابقی، تضمینی و التزامی را با ذکر مثالی تعریف کنید؟

۱- دلالت لفظ بر معنا، مطابق با معنای اصلی لفظ است. دلالت مطابقی می گویند. مثال: کتابم را گم کردم. ۲- دلالت لفظ بر معنا که متضمن (در بردارنده) بخشی از معنای اصلی لفظ است دلالت تضمینی می گویند. مثال: موبایلم خراب شد. ۳- دلالت لفظ بر معنا که بر لازمه، یک شیء دلالت می کند دلالت التزامی می گویند. مثال: او آنتن است.

۳۱- اهمیت بحث الفاظ در منطق را توضیح دهید؟

برای بیان و انتقال افکار خود به دیگران از الفاظ استفاده می کنیم؛ از آنجاکه خطای در الفاظ و معنای آنها می تواند باعث خطا در اندیشیدن (تعریف و استدلال) شود، به مبحث الفاظ در منطق توجه خاصی می شود.

۳۲- مغالطه نگارشی کلمات را با ذکر مثالی توضیح دهید؟

عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی و حرکات کلمات، باعث پدید آمدن مغالطه نگارشی کلمات می شود. این خطا می تواند به جز علائم سجاوندی و حرکات، ناشی از دیکته کلمات نیز باشد؛ مانند: به نظر علی احمدی دانشجوی خوبی است.

۳۳- تفاوت دلالت های مطابقی، تضمینی و التزامی را با ذکر مثال بنویسید؟

۱- دلالت لفظ بر معنا، مطابق با معنای اصلی لفظ است. دلالت مطابقی می گویند. مثال: کتابم را گم کردم. ۲- دلالت لفظ بر معنا که متضمن (در بردارنده) بخشی از معنای اصلی لفظ است دلالت تضمینی می گویند. مثال: موبایلم خراب شد. ۳- دلالت لفظ بر معنا که بر لازمه، یک شیء دلالت می کند دلالت التزامی می گویند. مثال: او آنتن است.

۳۴- مغالطه توسل به معنای ظاهری را با ذکر نمونه ای توضیح دهید؟

به کاربردن دلالت مطابقی، به جای تضمینی و التزامی به خطایی منتهی می شود که آنرا مغالطه توسل به معنای ظاهری می نامند. مانند: سلمانی باتیغ دورس فریدی را اصلاح می کرد که ناگهان تیغ پوست وی را برید. فردا اعتراض کرد که سرم را بریدی. سلمانی گفت: سر بریده که حرف نمی زند!

۳۵- معانی به چند صورت به دیگران منتقل می شود؟ و چگونه باعث خطای ذهنی می شود؟ معانی را می توان به دو صورت کتبی و شفاهی به دیگران منتقل کرد. بنابراین اشتباه در کتابت و نگارش نیز می تواند باعث پدید آمدن خطای ذهنی شود.

۳۶- مغالطه ابهام در مرجع ضمیر را تعریف کرده و مثالی طراحی کنید؟

ابهام موجود در جملات ناشی از مشخص نبودن مرجع ضمیر است، می تواند منشأ خطای اندیشه گردد؛ از این رو آن را مغالطه ابهام در مرجع ضمیر نامیده اند. مانند: پلنگ به دنبال آهو بود که شکارچی به طرف آن شلیک کرد.

۳۷- خطا در لفظ و معنا چه مشکلاتی را ایجاد می کند؟

از آنجا که خطای در الفاظ و معنای آنها می تواند باعث خطا در اندیشیدن (تعریف و استدلال) شود، به مبحث الفاظ در منطق توجه خاصی می شود.

۳۸- انواع دلالت لفظ بر معنا را در مورد کلماتی که زیر آنها خط کشیده شده است، مشخص کنید.

۱. تلویزیون ماخراب شده بود و ما یک تلویزیون نو خریدیم.
۲. گاهی تلویزیون به دلیل بدآموزی دارای تاثیرات نامناسبی است.
۳. این ساختمان قدیمی است.
۴. او آنتن است (یعنی جاسوس است).
۵. میز شکست.
۶. دلالت شیر بر شجاع.
۷. دلالت سه بر فردیت.
۸. از آن شهری که در آن بودیم سوال کن.
۹. پیش از غذا دست های خود را بشویید.
۱۰. کتاب پاره شد.
۱۱. خانه ام را رنگ کردم.
۱۲. کتاب داستان را خواندم.

@ جواب ها: ۱- تضمن/مطابقی ۲- التزامی ۳- مطابقی ۴- التزامی ۵- تضمنی ۶- التزامی ۷- تضمنی ۸- التزامی ۹- تضمنی

۱۰- تضمنی ۱۱- تضمنی ۱۲- مطابقی

۳۹- نوع مغالطات زیر را تعیین کنید:

- ۱- اگر در شهر تهران بگویند که جایزه فلان مسابقه، بلیط رفت و برگشت به یکی از شهرهای زیارتی ایران است و بعد به عنوان جایزه، دو کارت الکترونیکی مترو را از تهران به شاه عبدالعظیم به فرد برنده بدهند.
- ۲- کتاب چاپ شده توسط افشین خواننده شد.
- ۳- از ابن جوزی که در شیعه یا سنی بودن وی اختلاف بود، پرسیدند که خلیفه بلا فصل و برترین اصحاب رسول اکرم (ص) چه کسی بود؟ او برای کتمان عقیده خود پاسخ داد: مَنْ بَنَى فِي بَيْتِهِ يَعْنِي أَنَّهُ دَخَّرَ فِي خَانَةِ أَوَّاسٍ (این عبارت هم بر امیرالمومنین (ع) منطبق است و هم بر ابوبکر)
- ۴- انگور شیرین است، شیرین معشوق فرهاد است، پس انگور معشوق فرهاد است.
- ۵- از شخصی پرسیدند که خلفای پیامبر چند نفرند؟ گفت: اربعه، اربعه، اربعه (این پاسخ هم میتواند به معنای چهار باشد و هم به معنای دوازده)
- ۶- ایرج جهت دید و بازدید دو روزه از رشت به تبریز آمد.
- ۷- آشنایی سطحی مابا علوم انسانی از راه ایدئولوژی سیاسی رفته رفته عمیق تر می شود.
- ۸- خانه ارزان، کم یاب است، هر چیز کم یاب گران است، پس خانه ارزان گران است.
- ۹- اجناس دزدیده شده توسط مامورین کشف شد.
- ۱۰- اگر مغازه دار جویری صحبت کرد که برخلاف میل خود ناچار به خرید بودی، بگو کیف پولم همراهم نیست! او فکر می کند پول نداری و دست از سرت برمی دارد!
- ۱۱- یکی شاهی در سمرقند داشت که گفتم بجای سمرقند داشت.

- ۱۲- هنگامی که معاویه از عقیل خواست که برادرش حضرت علی (ع) را ناسزا گوید. عقیل برفراز منبر رفت و گفت: معاویه از من خواسته است که علی را ناسزا گویم، مردم او را ناسزا گویند.
- ۱۳- اگر طلبکاران آمدند، من می روم در حیاط ، بگو در خانه نیست!
- ۱۴- او وهمسرش پنج سال اختلاف داشتند.
- ۱۵- این کتاب قیمت ندارد.
- ۱۶- کودک تا پدرش را دید ، لباسش را مرتب کرد.
- ۱۷- اگر به جنگ داریوش بروی یک امپراتوری قدرتمند را نابود خواهی کرد.
- ۱۸- نه همین لباس زیباست نشان آدمیت.
- ۱۹- "من گفته بودم که خرج مهمانی مبلغ معقولی خواهد بود و مسلماً با توجه به مهمانی برگزار شده این مقدار کاملاً معقول است."
- ۲۰- رستم بر اسب نشست ، دستی بر سرش کشید و حرکت کرد.

@ جواب ها: ۱- توسل به معنای ظاهری ۲- نگارش کلمات ۳- ابهام در مرجع ضمیر ۴- اشتراک لفظ ۵- اشتراک لفظ ۶- نگارش کلمات ۷- نگارش کلمات ۸- اشتراک لفظ ۹- نگارش کلمات ۱۰- توسل به معنای ظاهری ۱۱- نگارش کلمات ۱۲- ابهام در مرجع ضمیر ۱۳- توسل به معنای ظاهری ۱۴- اشتراک لفظ ۱۵- اشتراک لفظ ۱۶- ابهام در مرجع ضمیر ۱۷- ابهام در مرجع ضمیر ۱۸- نگارش کلمات ۱۹- توسل به معنای ظاهری ۲۰- ابهام در مرجع ضمیر

جواب تمرینات درس دوم لفظ و معنا

* تمرین ۱ ص ۱۴

- خواب شیرین: خوابی که شیرین می بیند، خواب خوش
- کاری: فعال و کوشا ، نوعی ادویه

* تمرین ۲ ص ۱۴

- نمی توانید: اجازه ندارید، ماجلوی شمارا می گیریم.
- نمی توانی: بلد نیستی (مهارت نداری)
- نمی توانی: قدرت نداری ، نیروی لازم را نداری.

تمرین ۱۵ ص

- کتابم: صفحات کتابم (دلالت تضمن)
- شیر: شجاع (دلالت التزامی)
- کتابم: کل کتاب را گم کرده است (دلالت مطابقی)
- ماشینم: بخشی از ماشین (مثلاً موتور) خراب شده است. (دلالت تضمن)

- به نظر، علی احمدی دانشجوی خوبی است.

- به نظر علی، احمدی دانشجوی خوبی است.

- به نظر علی احمدی، دانشجوی خوبی است. (این نحواز قرائت می تواند در ادامه یک جمله دیگر معنا داشته باشد)

*

- یک کنفرانس علمی در مورد حفاری چاه های نفت، در شهر بوشهر برگزار می شود.

- یک کنفرانس علمی در مورد حفاری چاه های نفت در شهر بوشهر، برگزار می شود.

*

ارز: پول خارجی، بها/عرض: پهنا، مدت زمان (همچنین عرض به معنای آبرو و عرض اصطلاحی فلسفی در مقابل جوهر هستند)/ارض:

زمین، سرزمین/ملک: کشور، پادشاهی/ملک: به صورت ملک به معنای پادشاه. وبه صورت ملک به معنای فرشته

است./ملک: دارایی، آنچه در تصرف شخص باشد.

۱. لعنت خدا بر فروانروای ظالم باد. / ۲. لعنت خدا بر شخصیت مورد علاقه مردم باد.

۲. سارا کتاب های احمد را به برادر احمد داد. / ۳. سارا کتاب های احمد را به برادر خودش داد.

(الف)

خانمی که فامیل او "پزشکی" بود..... (همچنین گاه به معنای خانمی است که فامیل همسر او "پزشکی" است.)

زن یک پزشک.....،

خانمی که پزشکی شغل او بود.....،

همچنین با گذاشتن ویرگول پس از خانم، جمله را به صورت خطاب به یک خانم خواند.

(ب) او گفت که این کتاب مال خودش است،

او گفت که این کتاب مال من گوینده است.

ج) پسر با دیدن پدر خود، گرد و خاک لباسش را تکاند.

گرد و خاک لباس پدر یا گرد و خاک لباس خود

د) "از او گشتن" دارای دو معنا است:

۱) از آن شدن (چون از آن شدی، همه چیز از آن شد)

۲) از او برگشتن و به او پشت کردن (چون به او پشت کردی؛ همه چیز به تو پشت کرد).

ه) سعید فرد متدینی است.

همسایه سعید فرد متدینی است.

و) عفو لازم نیست، اعدامش کنید،

عفو، لازم نیست اعدامش کنید.

فعالیت ۲

الف) جناس تامّ (ب) هر مثال مناسبی قابل است. مانند: برادر که در بند خویش است، نه بردار نه خویش است.

ج) دلالت التزامی

فعالیت ۳

الف) دلالت التزامی ب) دلالت مطابقه ج) دلالت تضمّن د) دلالت التزامی

فعالیت ۴

الف) مغالطه توسل به معنای ظاهری ب) مغالطه توسل به معنای ظاهری

فعالیت ۵

کِشْت، کُشْت، شُکِر، شِکِر، سَم، سِمْ، سِخْر، سِخَر، نِشِستَه، نَشِستَه

*تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام عبارت غلط می باشد:

- ۱- انسان هشت سر یک تصور کلی است.
- ۲- مدینه‌ی فاضله یک تصور جزئی است.
- ۳- از بین دو تصور کلی حیوان و خرگوش آنکه مصادیق بیشتری دارد حیوان می باشد.
- ۴- بین دو مفهوم آدم و انسان رابطه تساوی برقرار است.
- ۵- کوه سبلان یک مفهوم جزئی است.
- ۶- مفهوم شکل یک تصور جزئی است.
- ۷- مفهوم کلی آن است که قابلیت دارد بر مصداق های متعددی منطبق شود.
- ۸- مفاهیم گربه و کتاب هر دو مفاهیمی کلی هستند.
- ۹- در تعریف، از مفاهیم کلی و جزئی استفاده می کنیم.
- ۱۰- نسب اربع به بررسی رابطه میان مصادیق دو مفهوم می پردازد.
- ۱۱- به جز اسامی خاص و مفاهیمی که با صفات اشاره "این" و "آن" مشخص شده اند، تمامی مفاهیم جزئی هستند.
- ۱۲- در دسته بندی و طبقه بندی مفاهیم از مفهوم خاص آغاز می کنیم و به مفهومی عام می رسیم.
- ۱۳- برای طبقه بندی امور مختلف، در نظر داشتن نسبتهای چهارگانه میان مفاهیم از اهمیت زیادی برخوردار است.
- ۱۴- مفهوم جزئی قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را دارد.
- ۱۵- مفهوم کلی فقط قابلیت انطباق بر موارد واقعی خارجی را دارد.
- ۱۶- افراد و اشیاء در جهان را مفهوم می گویند.
- ۱۷- مفاهیم کلی حتما مصداقی در خارج دارند.
- ۱۸- ممکن است یک مفهوم کلی هیچ مصداقی در واقعیت نداشته باشد.

* جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید:

- ۱۹- اگر دو مفهوم به گونه ای باشند که هیچ مصداق مشترکی نداشته باشند، میان آنها نسبت برقرار است. (تباین)
- ۲۰- بین دو تصویر کلی "کلاس" و "مدرسه" از نسبت‌های چهارگانه (تساوی، تباین، مطلق و من وجه) نسبت برقرار است. (تباین)
- ۲۱- رابطه ی میان "معرف" و "معرف" از میان نسبت های چهارگانه لزوماً باید باشد. (تساوی)
- ۲۲- مفهوم کتاب درسی یک تصور است. (کلی)
- ۲۳- اگر دو مفهوم کلی از جهت برافراشان با هم مقایسه شوند، چهار حالت می توانند داشته باشند. (مصادیق)
- ۲۴- مفهوم، مفهومی است که قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را دارد، خواه این مورد از موارد باشد یا از موارد مانند میز، صندلی، رود و دیو باشد. (کلی/واقعی خارجی/فرضی)
- ۲۵- در یک طبقه بندی درست، لازم است هر طبقه از مفاهیم نسبت به مفاهیم دیگر رابطه داشته باشد. (مطلق)
- ۲۶- همچنین در یک دسته بندی درست، اقسام مختلف یک مفهوم باید نسبت به یکدیگر رابطه داشته باشد. (تباین)
- ۲۷- در طبقه بندی مفاهیم، هنگامی که علم رانیه تصور و تصدیق تقسیم می کنیم، از میان نسبت های چهار گانه بین تصور و تصدیق رابطه برقرار است. (تباین)

* گزینه صحیح را انتخاب کنید:

- ۲۸- در کدام گزینه به ترتیب مفهوم کلی و جزئی آمده است؟
- (۱) کعبه - سخاوت (۲) کشور - روستا (۳) دریا - دریاچه (۴) مرد - آن کودک

۲۹- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) مفاهیم کلی و رابطه میان آنها در بحث تعریف و اقسام قضایا به کار می روند.
- (۲) اقسام مختلف یک مفهوم باید نسبت به یکدیگر رابطه تساوی داشته باشند.
- (۳) مفاهیم کلی و رابطه میان آنها در بحث تعریف و اقسام قضایا به کار می روند.
- (۴) درک و فهم معنای کلمات همان مفهوم است.

۳۰- نسبت میان غیر ایرانی و غیر آسیایی و جزئی و کلی به ترتیب کدامیک از نسبت‌های چهارگانه برقرار است؟

(۱) تباین - مطلق (۲) مطلق - تباین (۳) تباین - تباین (۴) مطلق - من وجه

@جواب تست ها: ۲۸- (گزینه ۴) ۲۹- (گزینه ۲) ۳۰- (گزینه ۲)

۳۱- مشخص کنید مفاهیم زیر کلی است یا جزئی؟

(۱) آب (۲) ماه (۳) ابن سینا (۴) نماز ظهر (۵) آن کتاب (۶) ققنوس (۷) کلاس درس (۸) ایران (۹) کوه الماس (۱۰) عدالت (۱۱) خلیج فارس (۱۲) سیمرغ (۱۳) این انسان (۱۴) نماز (۱۵) خدا (۱۶) کتاب درس (۱۷) یونان (۱۸) نماز صبح (۱۹) شجاعت (۲۰) پیامبر

@جواب: کلی (۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۶ و ۷ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰) بقیه جزئی هستند.

۳۲- اصطلاحات و مفاهیم ذیل را با ذکر مثال تعریف کنید؟

الف) مفهوم و مصداق: درک و فهمیدن معنای کلمات مفهوم و به افراد یا اشیایی در جهان که این مفاهیم بر آنها صدق می کنند مصداق می گویند مثال: معنای کلمات خودکار و پیامبر را می فهمید و درک می کنید و خودکاری که نشان دادید یا پیامبرانی که نام بردید، مصداق های مفاهیم خودکار و پیامبر هستند.

ب) مفهوم کلی و جزئی: مفهوم جزئی، مفهومی است که مصداق آن کاملاً مشخص است و قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را ندارد. مثال: این کتاب / مفهوم کلی: مفهومی است که قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را دارد؛ خواه این مورد، از موارد واقعی خارجی باشد یا از موارد فرضی؛ مانند: میز، صندلی، رود و دیو باشد.

ج) تساوی: دو دایره ممکن است بر یکدیگر منطبق باشند و میان آنها رابطه "تساوی" برقرار باشد. مانند مصادیق انسان و متفکر یا مصادیق مثلث و سه ضلعی.

د) تباین: دو دایره ممکن است اصلاً مصداق مشترکی نداشته باشند و مابین (ناسازگار) بایکدیگر باشند. مانند مصادیق انسان و سنگ یا مصادیق مثلث و مربع؛ زیرا هیچ مثلثی مربع نیست.

و) عموم و خصوص مطلق: یکی از این دو دایره ممکن است از دیگری بزرگ تر باشد و تمامی مصادیق دیگری را شامل شود. مانند آسیایی که عام تر از ایرانی است؛ زیرا هر ایرانی آسیایی است؛ اما برخی آسیایی ها ایرانی نیستند.

ی) عموم خصوص من وجه: دودایره ممکن است یکدیگر را قطع کنند. در این حالت دومفهوم دارای مصادیق مشترک هستند؛ اما هر یک از آنها مصادیقی دارد که در دیگری وجود ندارد. مانند مصادیق سفید و سنگ؛ زیرا برخی سنگها سفیدند و برخی سنگها سفید نیستند. همچنین برخی از اشیا سفید، سنگ هستند و برخی از اشیا سفید، سنگ نیستند.

* به سوالات زیر پاسخ دهید؟

۳۳- رابطه میان مصادیق دومفهوم کلی بر چند نوع است؟ با ذکر مثال نام ببرید.

۱- تساوی مثال: انسان و متفکر ۲- تباین مثال: انسان و سنگ ۳- عموم و خصوص مطلق مثال: کتاب و کتاب درسی

۴- عموم خصوص من وجه مثال: لباس و سیاه

۳۴- مفاهیم جزئی معمولاً دارای چه علائم و نشانه‌های است؟ مثال بزنید.

مفهوم جزئی معمولاً یا اسمی خاص است؛ مانند: حسن، رخسار، رودارین. یا با صفات اشاره‌ای این و آن همراه است؛ مانند: این میز یا آن صندلی.

۳۵- در عبارت مقابل یک تصور جزئی بیابید: "ارسطو فیلسوف یونانی است." (ارسطو)

۳۶- هرگاه دومفهوم کلی به گونه‌ای باشند که هیچ مصادیق مشترکی نداشته باشند، بین آن دومفهوم کدام یک از نسبت‌های چهارگانه برقرار است؟ مثال بزنید. (تباین / سنگ و انسان)

۳۷- چگونه استفاده از نسبت‌های چهارگانه در طبقه‌بندی مفاهیم را با ذکر نمونه‌ای توضیح دهید؟

دسته بندی‌ها از مفهومی عام آغاز می‌کنیم و به مفهومی خاص می‌رسیم. برای طبقه بندی امور مختلف، در نظر داشتن نسبت های چهارگانه میان مفاهیم از اهمیت زیادی برخوردار است. در یک دسته بندی درست، لازم است هر طبقه از مفاهیم نسبت به مفاهیم زیرمجموعه خود در طبقه دیگر رابطه عموم و خصوص مطلق داشته باشند مانند (موجودات > موجودات مادی > جانداران > جانوران > مهره داران > پرندگان). همچنین اقسام مختلف یک مفهوم باید نسبت به یکدیگر رابطه تباین داشته باشند مانند: (موجودات مادی و غیرمادی، جاندار و بی جان، جانوران و گیاهان، مهره داران و بی مهره ها، ماهی ها و دوزیستان و پستانداران و خزندگان و پرندگان).

۳۸- معین کنید میان عبارتهای زیر کدام یک از نسبت های چهارگانه برقرار است؟

۱. هر الف ب است و هر ب الف است. ۲. هر الف ب است و بعضی ب الف نیست و بعضی ب الف است.

جواب: (به ترتیب: تساوی/مطلق)

۳۹- زیر کلمات خط کشیده شده مفاهیم جزئی و کلی را مشخص کنید:

(۱) به اطلاع دانش‌آموزان عزیز رسانده می شود که در این مدرسه، افشین حلمی در مسابقهٔ شنا به کسب مدال طلا نائل

گشت. (کلی/جزئی/جزئی/کلی/کلی)

(۲) این انسان از نغمه بلبلان بر آن شاخسار به وجد می آید. (جزئی/کلی/جزئی/کلی)

(۳) ابوذر و سلمان فارسی از اولین مسلمانان هستند. (جزئی/جزئی/کلی)

(۴) رمضان، ماه بیداری دلهاست. (جزئی/کلی/کلی)

۴۰- بارسم شکل، مشخص کنید میان دو مفهوم کلی زیر چه نسبتی از میان نسبت های چهارگانه برقرار است؟ (۱- تساوی ۲- تباین

۳- مطلق ۴- من وجه) (رسم شکل ها با توجه به ص ۲۲ و ۲۳ در نظر گرفته شود)

(۱) معلم، شاعر (۴) (۲) نسبتهای چهارگانه، عام و خاص من وجه (۳) (۳) مداد و جا مدادی (۲) (۴) لیوان و جسم (۳) (۵) میوه و ترش (۴)

(۶) انسان و ناطق (۱) (۷) انسان و پزشک (۳) (۸) دیوار و آجر (۴) (۹) خواهر و برادر (۲) (۱۰) کاغذ و سفید (۴) (۱۱) کیف و کفش (۲)

(۱۲) دوست و دشمن (۲) (۱۳) بیماری و سرما خوردگی (۳) (۱۴) مادر و زن (۳) (۱۵) اسب و آهو (۲) (۱۶) شکل و مربع (۳) (۱۷) طلا و مس (۲)

(۱۸) مربع و شکل چهار ضلعی (۳)

۴۱- از بین نسبتهای چهارگانه، بین مصادیق دو مفهوم کتاب و این کتاب چه نسبتی برقرار است؟ چرا؟

رابطه ای برقرار نیست زیر نسبت های چهارگانه بین دو کلی برقرار است.

۴۲- قضایای "هر دایره ای شکل است اما بعضی شکل ها دایره نیستند" کدام یک از نسب اربع را بیان می کند؟

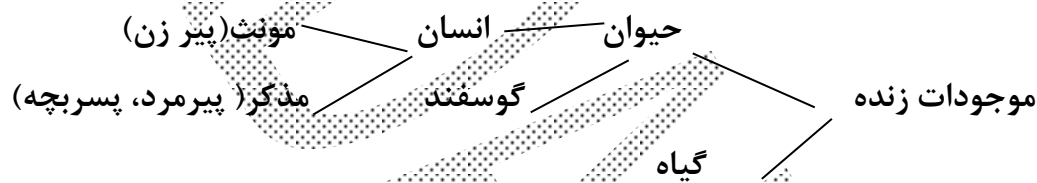
(عموم و خصوص مطلق)

۴۳- میان مفاهیم کلی زیر کدامیک از نسبت‌های چهارگانه (نسب اربع) برقرار است؟ (۱- تساوی ۲- تباین ۳- مطلق ۴- من وجه)

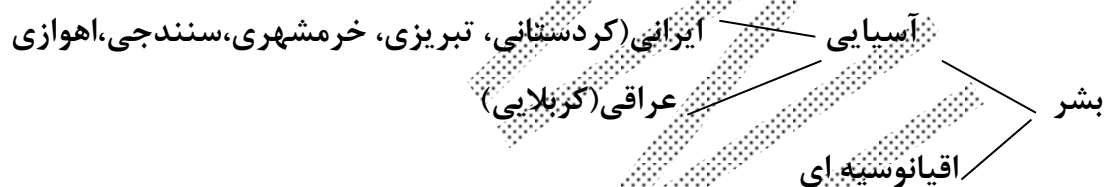
(۱) عدد اول، عدد فرد (۴)	(۲) مثلث، شکل (۳)	(۳) میوه، پرتغال (۳)	(۴) نماز، واجب (۴)
(۵) معرف، استدلال (۲)	(۶) فکر، استدلال (۳)	(۷) جنس، دارای ابعاد سه گانه (۱)	(۸) تصور، تصدیق (۲)
(۹) کبوتر، ناطق (۲)	(۱۰) دلفین، حیوان (۳)	(۱۱) دانش آموز، کوشا (۴)	(۱۲) قند، شکر (۲)
(۱۳) سنگ، سفید (۴)	(۱۴) گل، قرمز (۴)	(۱۵) نقاشی، زیبا (۴)	(۱۶) خرما، میوه (۳)
(۱۷) مسجد، نماز (۲)	(۱۸) عالم، باتقوا (۴)	(۱۹) فکر، معرف (۳)	(۲۰) مثلث، سه ضلعی (۱)
(۲۱) فضیلت، نیکی به پدر و مادر (۳) (۲۲) برف، باران (۲)	(۲۳) گل، ماهی (۴)	(۲۴) میز، چوبی (۴)	
(۲۵) آهو، حیوان (۳) (۲۶) دانش آموز، کارگر (۴) (۲۷) محسوس، معقول (۲) (۳۰) انسان، متفکر (۱)			

۴۴- با در نظر گرفتن نسبت های چهارگانه میان مفاهیم زیر، آنها را طبقه بندی کنید:

الف) انسان، حیوان، گیاه، گوسفند، مذکر، پیرمرد، پسر بچه، پیرزن، موجودات زنده، مونث

ب) کردستانی، آسیایی، بشر، تبریزی، کربلایی، خرمشهری، اقیانوسیه ای، عراقی، سنندجی، ایرانی، اهوازی

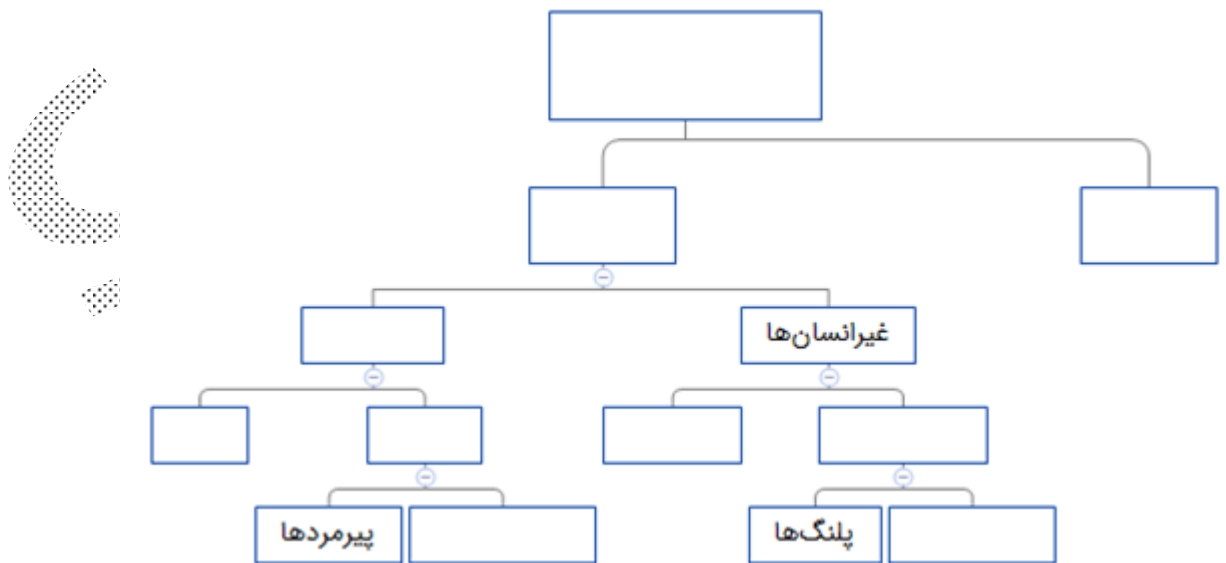
۴۵- هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد از سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است)

الف) سرو، درخت	۱- تباین
ب) ایرانی، مسلمان	۲- تساوی
ج) انسان، بشر	۳- عموم و خصوص مطلق
	۴- عموم و خصوص من وجه

@جواب ها: الف- ۳ ب- ۴ ج- ۲

۴۶- با در نظر گرفتن نسبت‌های چهارگانه میان مفاهیم زیر، آنها را در جدول داده شده به صورت درست طبقه بندی کنید.

(غیرانسانها حیوانات، انسانها، موجودات غیرزنده، موجودات زنده، گیاهان، گورخرها، زنان، مردان، پیرمردها، پلنگها، پسران، موجودات)

جواب: به ترتیب ۱- موجودات ۲- موجودات غیرزنده ۳- موجودات زنده ۴- غیرانسانها ۵- انسانها ۶- حیوانات ۷- گیاهان ۸- مردان ۹- زنان ۱۰- گورخرها ۱۱- پلنگها ۱۲- پسران ۱۳- پیرمردها

۴۷- دو نمونه مثال از مفاهیم کلی، که مصداق خارجی نداشته باشند را بنویسید؟

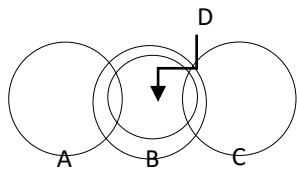
دیو و سیمرغ و.....

۴۸- با ذکر مثال و ترسیم شکل (دایره‌ها) مشخص نمایید کدامیک از نسبت‌های چهارگانه یکی از دو مفهوم کلی نسبت به کلی دیگر از جهتی اعم است و از جهتی اخص؟

من وجه / لباس و سفید

۴۹- تعیین کنید در میان اجزاء شکل مقابل کدام یک از نسبت‌های چهارگانه (تساوی، تباین، مطلق، من وجه) برقرار است؟

(۱) A و B

(۲) A و C

(۳) B و D

(۴) C و D

@ جواب: ۱- من وجه ۲- تباین ۳- مطلق ۴- من وجه

۵۰- هر یک از مطالب سمت راست با کدام یک از مطالب سمت چپ ارتباط دارد؟

۱- عموم و خصوص من وجه

الف) منطبق بودن محدوده مصادیق

۲- تباین

ب) عام و خاص بودن هر دو کلی از جهتی

۳- تساوی

ج) عام بودن یک کلی و محدود بودن مصادیق کلی دیگر

۴- عموم و خصوص مطلق

د) نداشتن مصداق مشترک بین دو کلی

@ جواب ها: الف- ۳ ب- ۱ ج- ۴ د- ۲

@تمرینات و فعالیت های تکمیلی درس ۳ (مفهوم و مصداق)

تمرین ص ۲۱: خداوند (کلی) الله (جزئی) حضرت علی (ع) (جزئی) مولود کعبه (کلی) درخت (کلی) درخت سرو (کلی) کتاب (کلی) این کتاب (جزئی) پسر (کلی) آن پسر (جزئی) پسر احمد (جزئی) مریم (جزئی) مشهد به معنای محل شهادت (کلی) مشهد نام شهری در استان خراسان رضوی (جزئی)

تمرین ص ۲۴:

آفریقایی - آسیایی (تباین) ○ ○
 مسلمان - آسیایی (من وجه) ○ ○
 هندی - آسیایی (مطلق) ○ ○
 مثلث - شکل سه ضلعی (تساوی) ○ ○

فعالیت های تکمیلی ص ۲۶:

سوال ۱: جزئی: میدان آزادی، جبرئیل، ماه، خوشه پروین، خلیج فارس، ابن سینا، ابن کلاس، برگس (اسم خاص) کلی: عدد، خیابان، نرگس (نوعی گل)

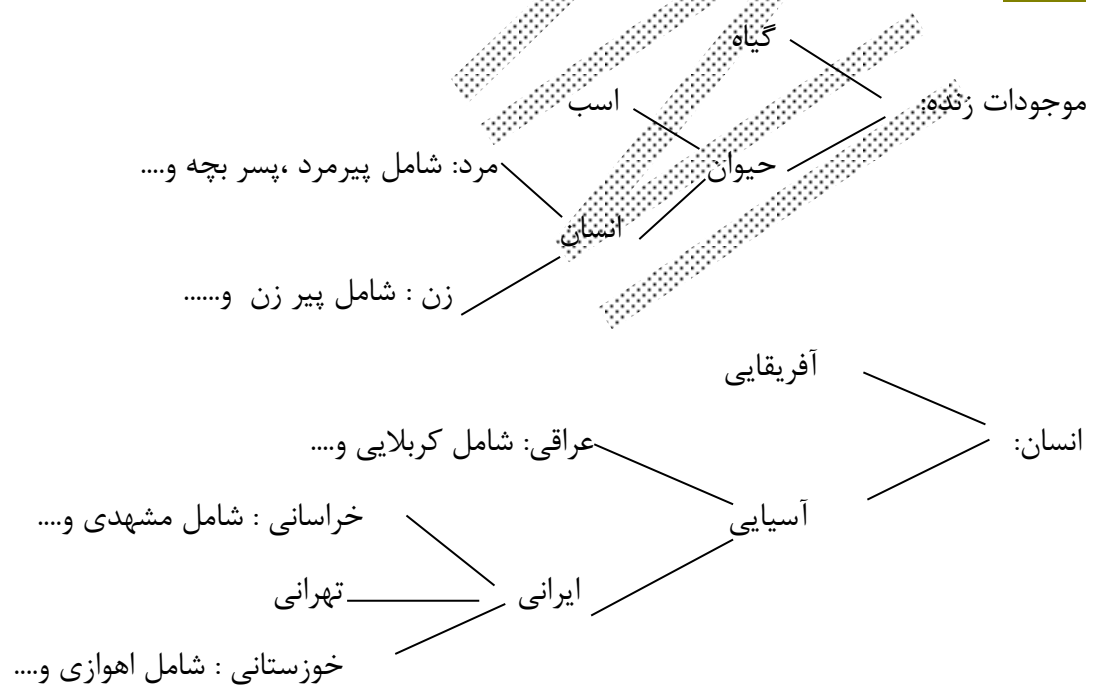
سوال ۲: الف) حافظ نخست جزئی و حافظ دوم کلی است.

ب) بهمن در مورد اول کلی (پدیده بهمن) و در مورد دوم جزئی (اسم خاص یک ماه) است (می توان ماه بهمن را در اینجا کلی دانست) ج) نجف اشرف جزئی و مرقد امامزادگان کلی است

سوال ۳:

شاعر - دانش آموز (من وجه) ○ ○
 مثلث - شکل (مطلق) ○ ○
 مثلث - مثلث متساوی الاضلاع (مطلق) ○ ○
 شعر - غزل (مطلق) ○ ○
 مثلث - دایره (تباین) ○ ○
 عدد قابل تقسیم بردو - زوج (تساوی) ○ ○
 پرند - سیاه (من وجه) ○ ○
 موزی - متقاطع (تباین) ○ ○

سوال ۴:

*** تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط است:***

- ۱- تعریف به مثال همان تعریف لغوی یا تعریف لفظی است.
- ۲- در تعریف به روش مفهومی، تعریف را با مفهوم خاص آغاز می کنیم و سپس مفهوم عام تر را بیان می کنیم.
- ۳- در تعریف به روش مفهومی، بادسته بندی ویژگیهای یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه (امر خاص) ویژگی خاص آن شیء (امر عام)، به تعریف شیء می پردازیم.
- ۴- هدف از تعریف کردن، شناساندن مفاهیم و تصورات مجهول برای شنونده است.
- ۵- در بیشتر موارد ارائه مجموعه ای از چند روش مختلف برای تعریف، به معرفی بهتر آن مفهوم کمک نمی کند.
- ۶- تعریف نباید تنها بر مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر مصادیق مفاهیم دیگر صدق کند.
- ۷- تعریف یک چیز با استفاده از خودش، همان تعریف شیء به خود یا تعریف دوری می نامند.
- ۸- تعریف واژگانی همان تعریف لغوی است.
- ۹- تعریف مناره: گلدسته از نوع تعریف به مثال است.
- ۱۰- در تعریف بهتر و لازم است از الفاظ مبهم و نامأنوس و ابهام و استعاره پرهیز کنیم.

جواب ها: ۱- غ ۲- غ ۳- غ ۴- ص ۵- ص ۶- غ ۷- ص ۸- ص ۹- غ ۱۰- ص

*** جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید:***

- ۱۱- نام دیگر تعریف لغوی، تعریف..... است که در آن از لغات و اصطلاحات مترداف و آشنا برای شنونده استفاده می شود.
- ۱۲- در تعریف یا تعریف به به ذکر نمونه های یا تصاویری از مصادیق واژه مورد نظر یا موارد شبیه به آن می پردازیم.
- ۱۳- در تعریف به روش تعریف بادسته بندی ویژگیهای یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه و ویژگی های خاص آن شیء، به تعریف شیء می پردازیم.
- ۱۴- برای ارائه تعریف، در ترکیب مفاهیم به طور طبیعی، از مفاهیم و کلمات شروع می کنیم و به مفاهیم می رسمیم.
- ۱۵- تعریف باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربر بگیرد و به اصطلاح " " باشد. به عنوان مثال.....
- ۱۶- تعریف باید تنها بر مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر مصادیق مفاهیم دیگر صدق نکند و در اصطلاح..... به عنوان مثال.....

۱۷- علائم راهنمایی که در سطح شهر برای راهنمایی خودروها نصب شده است، است.

۱۸- رابطه تعریف با آنچه تعریف می شود، از نظر مصادیق، رابطه باشد.

@جوابها: ۱۱- (لفظی) ۱۲- از طریق ذکر مصادیق/مثال ۱۳- (مفهومی) ۱۴- (عام/خاص) ۱۵- (جامع افراد/تعریف مثلث به شکلی که دارای سه

ضلع مساوی است، شامل برخی از انواع مثلث مانند مثلث قائم الزویه نمی شود.) ۱۶- (مانع افراد یا مانع اغیار/تعریف مستطیل به شکلی با

چهار ضلع که دو به دو موازی هستند تنها شامل انواع مستطیل نمی شود و برلوزی نیز صدق می کند.) ۱۷- (تعریف از طریق ذکر

مصادیق) ۱۸- (تساوی)

*به هر یک از سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱۹- اقسام تعریف را در قالب مثالی نام ببرید؟

الف- تعریف لغوی مثال: طاس: طشت بزرگ

ب- تعریف از طریق ذکر مصادیق مثال: مرکبات: پرتقال، نارنگی، لیمو و ... را مرکبات می گویند.

ج- تعریف مفهومی مثال: جیوه: فلزی است که در دمای طبیعی مایع است.

۲۰- از انواع تعریف، تعریف لغوی را با ذکر مثالی توضیح دهید؟

در این شیوه، معنای لغوی یک مفهوم یا مترادف های آن و یا نحوه شکل گیری لغوی آن بیان می شود. فردوس: معرب کلمه فارسی پردیس، به معنای باغ، بستان، بهشت.

۲۱- منظور از تعریف از طریق ذکر مصادیق چیست؟ مثالی طراحی کنید.

در تعریف از طریق ذکر مصادیق، به ذکر نمونه ها یا تصاویری از مصادیق مفهوم مورد نظری پردازیم. این شیوه از تعریف در مواردی مناسب است که بتوان به نحوی مصادیق آن مفهوم را به افراد معرفی کرد.

۲۲- برای ترکیب انواع تعاریف (لغوی، ذکر مصادیق و مفهومی) مثالی طراحی کنید.

انتشارات: جمع انتشار و نشر، لغوی سازمانی است که فرایند تولید کتاب را برعهده دارد. تعریف مفهومی

مانند: انتشارات سمیت، انتشارات مدرسه و ... تعریف از طریق ذکر مصادیق

۲۳- شرایط تعریف صحیح را در قالب مثالی برای هر کدام نام ببرید؟

۱. واضح بودن؛ هوا: اسطقس شفافی است که نور را از خود عبور می دهد. (واضح نیست مبهم است.)

۲. جامع بودن؛ تعریف مثلث به شکلی که دارای سه ضلع مساوی است (جامع نیست.)

۳. مانع بودن؛ تعریف مستطیل به شکلی با چهار ضلع که دو به دو موازی هستند (مانع نیست.)

۴. دوری نبودن؛ حرکت مکانی: به انتقال شیء از مکانی به مکان دیگر می گویند. (تعریف دوری است.)

۲۴- برای «جامع و مانع نبودن تعریف» مثالی طراحی کنید؟

مثلث: شکلی که دارای سه ضلع مساوی است. (مانع نیست)

مربع: شکل محدود به چهار ضلع (جامع نیست)

۲۵- در تعریف مقابل، چه اشکالی وجود دارد؟ "چابک = شاطر"

الف) معرف از معرف روشن تر نیست. ب) تعریف، جامع و مانع نیست.

جواب درست: الف

۲۶- منظور از واضح بودن تعریف چیست؟ مثالی طراحی کنید.

در تعریف باید از واژه های آشنا برای شنونده استفاده کنیم تا واضح و قابل فهم باشد و نباید از واژه هایی استفاده نماییم که درک آنها برای شنونده دشوارترند و یا وی را به اشتباه می اندازند. مثال: علت: چیزی است که معلول داشته باشد. و معلول چیزی است که علت داشته باشد.

۲۷- برای واضح بودن و دوری نبودن تعریف، مثالی طراحی کنید.

هوا: اسطقس شفافی است که نور را از خود عبور می دهد: (واضح نبودن)

دقت: استعدادی نفسانی است که به وسیله آن، ذهن مطلبی را به دقت بررسی می کند. (دوری نبودن)

۲۸- منظور از جامع بودن تعریف چیست؟ مثال بریزید.

تعریف باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربرگیرد و به اصطلاح "جامع افراد" باشد. «تعریف فلز به عنصری که هادی الکتریسیته است و دردمای معمولی جامد است» شامل جیوه نمی شود.

۲۹- منظور از مانع بودن تعریف چیست؟ مثالی بریزید.

تعریف باید تنها بر مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر مصادیق مفاهیم دیگر صدق نکند و در اصطلاح "مانع اغیار" باشد؛ به عنوان مثال: تعریف آئینه به "شیئی که نور را منعکس می کند" درست نیست، زیرا این تعریف تنها بر آئینه صدق نمی کند و شامل سایر اشیای صیقلی نیز می شود.

۳۰- ترکیب شرایط جامع و مانع بودن تعریف، چه نسبتی از نسب اربع را بیان می کند. (تساوی)

۳۱- منظور از دوری نبودن تعریف چیست؟ مثالی بریزید.

تعریف یک چیز با استفاده از خودش (تعریف شیء به خود) را تعریف دوری می نامند که تعریفی نادرست به شمار می آید. مثال: حرکت مکانی: به انتقال شیء از مکانی به مکان دیگر می گویند.

۳۲- در عبارات زیر چه نوع مغالطه ای به کار رفته است؟

- حکایت شخصی نقل شده است که از دیگری سؤال می کند که چه خورده ای؟ اومی گوید که از آنچه درسبو (کوزه) است، خورده ام.

جواب: (مغالطه تعریف دوری)

۳۳- اگر در تعریف مستطیل از مفاهیم شکل، ضلع و چهار استفاده کنیم، آیا قواعد تعریف را رعایت کرده ایم؟ چرا؟

خیر، زیرا مانع نیست.

۳۴- در تعاریف زیر کدام شرط از شرایط وقواعد تعریف رعایت نشده است؟ (دوری است، جامع نیست، مانع نیست، واضح نیست).

۱- مربع: شکلی چهارضلعی است که چهارضلع آن باهم مساوی است. ۲- اگر در تعریف انسان بگوییم: حیوانی که بر روی دوپاره می رود.

۳- انسان: حیوان نقاش

۴- انسان: موجود مهندس

۵- انار: میوه شیرین

- ۷- عطر : ماده‌ی خوشبو
- ۹- مثلث : شکل سه ضلعی قائم الزاویه
- ۱۱- مسلمان: کسی که به خدای واحد اعتقاد دارد.
- ۱۳- انسان: حیوان راست قامت
- ۱۵- مثلث: شکلی است محدود به سه ضلع مساوی
- ۱۷- طوطی: حیوان سخنگو
- ۱۹- انسان: موجودی هنرمند
- ۲۱- شیعه: مسلمانی که قائل به ۱۲ امام باشد.
- ۲۳- فرد: عددی که زوج نباشد.
- ۲۵- کجاوه: هودج
- ۲۷- علم: حقیقتی همچون نور
- ۲۹- انسان: موجود شهرنشین
- ۳۱- اینستاگرام: وسیله‌ی وقت کشی
- ۳۳- هوا: اسطقس شفاف است که نور را از خود عبور می‌دهد.
- ۳۴- علت: چیزی است که معلول داشته باشد و معلول چیزی است که علت داشته باشد.
- ۳۵- قیمتی: ثمین
- ۳۷- فلز: عنصری که هادی الکتریسیته است و در دمای معمولی جامد است. ۳۸- آینه: شیئی که نور را منعکس می‌کند.
- ۳۹- مستطیل: شکلی با چهار ضلع که دو به دو موازی هستند. ۴۰- حرکت مکانی: به انتقال شیء از مکانی به مکان دیگر می‌گویند.
- ۴۱- استخدام تمام وقت: نوعی استخدام است که شخص به صورت تمام وقت در محل کار خود حضور می‌یابد.
- ۴۲- فلسفه: فعالیتی است که فیلسوفان انجام می‌دهند.

جواب ها: (۱) مانع نیست. (۲) مانع نیست. (۳) جامع نیست. (۴) جامع نیست. (۵) مانع نیست. (۶) مانع نیست. (۷) مانع نیست. (۸) دوری است. (۹) جامع نیست. (۱۰) مانع نیست. (۱۱) مانع نیست. (۱۲) واضح نیست یا مبهم است. (۱۳) مانع نیست. (۱۴) مانع نیست. (۱۵) جامع نیست. (۱۶) مبهم است. (۱۷) مانع نیست. (۱۸) مانع نیست. (۱۹) جامع نیست. (۲۰) دوری است. (۲۱) جامع نیست. (۲۲) دوری است. (۲۳) دوری است. (۲۴) مانع نیست. (۲۵) واضح نیست. (۲۶) دوری است. (۲۷) مبهم است. (۲۸) دوری است. (۲۹) جامع نیست. (۳۰) جامع نیست. (۳۱) مانع نیست. (۳۲) دوری است. (۳۳) مبهم است. (۳۴) دوری است. (۳۵) مبهم است. (۳۶) مبهم است. (۳۷) مانع نیست. (۳۸) مانع نیست. (۳۹) مانع نیست. (۴۰) دوری است. (۴۱) دوری است. (۴۲) دوری است.

۳۵- منظور از تعریف مفهومی چیست؟ مثال بزنید.

بنابراین در این نوع از تعریف با دسته بندی ویژگی های یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه (امر عام) و ویژگی خاص آن (امر خاص، ویژگی منحصر به فرد)، به تعریف مفهوم می پردازیم. تعریف را با مفهوم عام آغاز می کنیم و سپس مفهوم خاص تر را بیان می کنیم. از آنجا که در این تعریف، به تحلیل مفهوم مورد نظر می پردازیم، آن را تعریف مفهومی می نامند.

مثلث: شکلی است که دارای سه ضلع است.

(مفهوم عام) (مفهوم خاص)

۳۶- اقسام و انواع تعریف های زیر مشخص کنید: (۱- لغوی) ۲- ذکر مصادیق ۳- مفهومی)

- ۱) عنقا: سیمرغ (لغوی) ۲) صدق: مطابقت با واقع (مفهومی) ۳) بشر: لفظی عربی به معنای آدم، انسان (ذکر مصادیق)
- ۴) مثلث: مقدار سه ضلعی (مفهومی) ۵) وجود: هستی (لغوی) ۶) علم: همانندنوری است که به دل مینتابد. (ذکر مصادیق)
- ۷) صندلی: وسیله ای که از تکیه گاه و نشیمن گاه تشکیل شده است. (مفهومی) ۸) انقلاب سبز: به مجموعه ای از روشهای کاربرد ماشین آلات کشاورزی، انتخاب گونه های پربازده، استفاده از کودها و بهبود روش آبیاری اطلاق می شود. (مفهومی)
- ۹) عمارت عالی قاپو: بنایی است است در سمت غربی نقش جهان شهر اصفهان، این کاخ در قرن ۱۱ هجری در زمان شاه عباس صفوی درشش طبقه احداث شد. هر طبقه تزیینات هنری خاصی را داراست. (مفهومی)

* گزینه صحیح را انتخاب کنید:

- ۳۷- کدام تعریف "جامع و مانع" است؟
- ۱- اتومبیل: وسیله ای برای جابجایی
- ۲- فیل: حیوانی ستگین
- ۳- مثلث: شکل سه ضلعی
- ۴- شکل چهار ضلعی که اضلاع آن باهم مساوی هستند.
- ۳۸- هرگاه تعریف ما از یک مفهوم به گونه ای باشد که "فقط برخی از مصادیق مجهول را شامل شود"..... و در ترکیب مفاهیم و تصورات، شروع کار با مفاهیم..... است.
- ۱- مانع نیست - جزئی ۲- مبهم است - کلی ۳- جامع نیست - جزئی ۴- جامع نیست - کلی
- ۳۹- تعریف باید جامع باشد، یعنی:
- ۱- مصادیق متعددی نداشته باشد.
- ۲- باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربرگیرد.
- ۳- افراد معرف خارج از آن قرار نگیرد.
- ۴- محتوای مفهوم را به طور کامل در بر گیرد.

جواب تست ها: ۳۷- گزینه ۳ ۳۸- گزینه ۴ ۳۹- گزینه ۳

@ تمرینات و فعالیت های تکمیلی درس ۴ (اقسام و شرایط تعریف)

تمرین ص ۳۳

نبی اول: لغوی نبی دوم: تعریف به ذکر مصادیق نبی سوم: تعریف مفهومی بیماری های ویروسی: تعریف به مصادیق سوبسید: تعریف لغوی مسجد: تعریف مفهومی خانه: تعریف به مصادیق خفاش: تعریف مفهومی انسان: تعریف مفهومی

تمرین ص ۳۶

انسان: مانع اغیار نیست. حیوان راست قامت شامل گوریل و... هم می شود. (مانع نیست)

زمان: تعریف دوری است. (دوری)

پرنده: جامع افراد نیست، زیرا تمامی افراد پرنده نیست و تنها حیوان پرواز کننده می شود. (جامع نیست)

خورشید: واضح نیست. در تعریف از استعاره استفاده شده است. (مبهم است)

یم: واضح نیست. استفاده از کلمه دشوارتر در تعریف (مبهم است)

سوال ۱: تعریف لغوی

سوال ۲: شابک: مخفف حروف اول عبارت شماره استاندارد بین المللی کتاب

نداجا: مخفف حروف اول عبارت نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

پهپاد: مخفف پرنده هدایت پذیر از دور

هما: مخفف هواپیمایی ملی جمهوری اسلامی ایران

سوال ۳: الف: نوعی آبگوشت در ظرفی مخصوص و... (در این تعریف از آبگوشت به عنوان مفهوم عام استفاده می شود و وجه تمایز دیزی ذکر می شود.)

ب: نوعی غذا شامل آب ، گوشت ، سیب زمینی و نخود و...

ج: در تعریف از مفاهیم آشنا و معلوم در نزد مخاطب استفاده می کنیم و همواره از بدیهی ترین یا عام ترین مفاهیم اولیه آغاز نمی کنیم.

سوال ۴: الف) تعریف به مصادیق ب) تعریف مفهومی (این تعریف دوری نیست، زیرا فرد عینک را می شناخته و می خواهد عینک دو

کانونی را بشناسد.) ج) تعریف مفهومی د) تعریف مفهومی

سوال ۵: آمار: تعریف مفهومی (ص ۹۹ کتاب ریاضی و آمار ۱) گنیش: تعریف مفهومی (درس اول کتاب جامعه شناسی ۱)

سوال ۶: الف: تعریف دوری ب) تعریف واضح نیست (استفاده از الفاظ دشوار در تعریف)

ج) تعریف جامع افراد نیست و همه افراد انواع نقاشی را شامل نمی شود.

د) تعریف دوری ه) مانع نیست.

***تعیین نمایید کدامیک از عبارات ذیل صحیح و کدامیک غلط می باشد:**

- ۱- برای رفتن به مقطع دهم باید در تمامی دروس نهم قبول شد و افشین در دهم در زین می خواند بنابراین نتیجه می گیریم افشین در تمامی دروس نهم قبول شده است، یک استدلال تمثیلی است.
- ۲- نتیجه بدست آمده در قیاس ضرورتاً صحیح است ولی در استقراء نتیجه قطعی نیست.
- ۳- استدلالی که در آن مقدمات، ضرورتاً نتیجه را در پی دارند، استدلال استقرایی است.
- ۴- استدلالی که در آن مقدمات، از نتیجه حمایت نسبی می کنند، استدلال استقرایی است.
- ۵- استقراییکی از روش هادر توضیح وفهم مطالب است.
- ۶- در علوم مختلف از مشابهت میان پدیده های مختلف برای توضیح بهتر مطالب استفاده می کنند.
- ۷- استدلال استقرایی تمثیلی، استدلالی ضعیف است و نتایج آن احتمالی است.
- ۸- استقرای تمثیلی استدلالی است که برای رسیدن به نتیجه از تمثیل استفاده می کند.
- ۹- استدلال تمثیلی در برخی موارد باعث ایجاد مغالطه خواهد شد.
- ۱۰- به صرف مشابهت ظاهری میان دو امر جزئی نمی توان احکام یکی را بردیگری تسری داد.
- ۱۱- هر چه وجوه مشابهت میان دو امر بیشتر باشد، استدلال تمثیلی قوی تر است، اما نتیجه آن قطعی است.
- ۱۲- استدلال های تمثیلی از نظر قوت وضعف در سطوح مختلفی قرار دارند.
- ۱۳- هنگامی که کسی احتمالات مختلفی را بررسی می کند و با حذف تبیین های اشتباه، به بهترین تبیین دست می یابد این روش نیز نوعی استدلال تمثیلی است.
- ۱۴- در استقراء تعمیمی تک تک جامعه آماری را بررسی می کنیم و از نمونه های تصادفی استفاده نمی کنیم.
- ۱۵- استدلال استنتاج بهترین تبیین در زندگی روزمره بسیار کاربرد دارد و در مسائل علمی نیز جهت بررسی فرضیه های علمی استفاده می شود.
- ۱۶- یکی از ضوابط دستیابی به استدلال استقرای قوی باید نمونه هامتفاوت و تصادفی باشند.

جواب ها:

۱- غ ۲- ص ۳- غ ۴- ص ۵- غ ۶- ص ۷- غ ۸- ص ۹- ص ۱۰- ص ۱۱- غ ۱۲- غ ۱۳- غ ۱۴- غ ۱۵- ص ۱۶- ص

*** جاهای خالی را با عبارات مناسب کامل کنید:**

- ۱۷- استدلال استقرایی استدلالی است که برای رسیدن به نتیجه از تمثیل استفاده می کند.
- ۱۸- استدلال تمثیلی می تواند باعث ایجاد مغالطه شود.
- ۱۹- استنتاج بهترین تبیین نوعی استدلال است.
- ۲۰- درباره استدلال های استقرایی از اصطلاح " " و " " استفاده می شود.
- ۲۱- برای دانستن استنتاج باید، تعداد نمونه ها نسبت به کل جامعه آماری نسبت مناسبی داشته باشند.
- ۲۲- برای دانستن استنتاج استقرایی قوی، نمونه ها باید و باشند و بیانگر همه طیفهای مختلفی باشند که بررسی خواهند شد.
- ۲۳- در مسائل علمی نیز استدلال " " جهت بررسی فرضیه های علمی استفاده می شود.
- ۲۴- دانشمندان علوم تجربی تلاش می کنند با استفاده از استدلالهای استقرایی ...، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورند.
- ۲۵- در استدلال استقرایی تعمیمی با مشاهده چند مورد جزئی، حکمی بدست می آید.
- ۲۶- آثار ادبی همچون کلیله و دمنه بیشترین دامنه های را شامل می شود.
- ۲۷- در درس آمار و ریاضی (۱) روش استدلال به شیوه براساس گردآوری داده ها و نحوه مناسب است.
- ۲۸- مبنای استقرای تعمیمی براساس بنا شده است و نمی توان نتیجه از آن گرفت.

جوابها:

۱۷- (تمثیلی) ۱۸- (مغالطه تمثیل ناروا) ۱۹- (استقرایی) ۲۰- (ضعیف / قوی) ۲۱- (استقرایی قوی) ۲۲- (متفاوت و تصادفی)

۲۳- (استنتاج بهترین تبیین) ۲۴- (قوی) ۲۵- (کلی) ۲۶- (تمثیلی) ۲۷- (استقرای تعمیمی / تخمین زدن) ۲۸- (تخمین / یقینی)

*** موارد ستون سمت چپ، با کدامیک از گزینه های سمت راست تناسب دارد (یک مورد اضافی است)**

الف. استقرای تعمیمی قوی	۲۹) استدلال هایی که در علوم تجربی به کار می روند.
ب. استدلال استقرایی	۳۰) نمونه های متفاوت و تصادفی
ج. استقرای تعمیمی ضعیف	۳۱) همانند عمل یک کارآگاه
د. استقرای قوی	۳۲) حمایت نسبی مقدمات از نتیجه
ر. استنتاج بهترین تبیین	

جواب ها:

۲۹- (د) ۳۰- (الف) ۳۱- (ر) ۳۲- (ب)

* گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۳۳- کدام گزینه در مورد استدلال تمثیلی صحیح است؟

۱- استدلال تمثیلی استدلالی ضعیف است و نتایج آن احتمالی است.

۲- به صرف مشابهت ظاهری میان دو امر جزئی می توان احکام یکی را بر دیگری تسری داد.

۳- استدلال تمثیلی نمی تواند باعث ایجاد مغالطه شود.

۴- هر چه وجوه مشابهت میان دو امر بیشتر باشد در استدلال تمثیلی مغالطه بوجود می آید.

۳۴- کدام عبارت در مورد استدلال تمثیلی درست نیست؟

۱- دلیل نسبت دادن مقدمات جزئی به یکدیگر ، تشابه است.

۲- تشابه بین دو موضوع ، ممکن است نتایج غلط به بار آورد.

۳- از مقدمات کلی به نتیجه جزئی می رسند.

۴- بیش ترین کاربرد آن در محاورات در محاوره و ادبیات است.

۳۵- کدام گزینه در مورد استدلال استقرایی تعمیمی نادرست است؟

۱- از نمونه های تصادفی استفاده نمی کنیم.

۲- از مقدمات جزئی به نتیجه ای کلی تر برسیم.

۳- مبنای استقراء براساس تخمین بنا شده است.

۴- نتیجه آن یقینی نیست

@جواب تست ها:

۳۳- گزینه یک، ۳۴- گزینه سه ۳۵- گزینه یک

۳۶- نوع استدلال را در هر یک از قسمتهای زیر مشخص کنید:

(۱) انسان نیاز دارد، فشارهای درونی خود را به نحوی آزاد کند، زیرا انسان مانند یک دیگ بخار می ماند، اگر بیش از حد به آن فشار آید، سرانجام منفجر خواهد شد

(۲) اگر دو خدا وجود داشت جهان تباه می شد. لکن جهان تباه نشده است. بنابراین دو خدا وجود ندارد.

(۳) معاون اداره مانند چرخ یدکی اتومبیل است که در مواقع اضطراری به کار می آید.

(۴) از شباهت رنگ آب انار با آب زرشک حکم می کنیم که آب انار هم ترش است.

(۵) چند روز پیش پزشکی که عینک به چشم داشت به علی کوچولو آمپول زد ، امروز علی با دیدن دوست پدرش که مانند آن پزشک، عینک به چشم داشت شروع به گریه کردن کرد.

۶) علی با مطالعه تعدادی از کتاب های یک نویسنده به این نتیجه رسید که همه کتاب های او ارزش خواندن دارد.

۷) معلمی پس از ورود به کلاس و پرسش درس از یک سوم دانش آموزان، نتیجه گرفت که کل کلاس، دروس قبلی را کاملاً فرا گرفته اند.

۸) «پس از آمارگیری در دو شهر از شهرهای افغانستان چنین نتیجه گیری شد که درصد بیکاری در این کشور پائین است.»

۹) آمریکا هر کشور را که اراده کرده اشغال نموده است اگر اراده کند کشورهای دیگر را نیز اشغال می کند.

۱۰) استدلال «چای وسیگار هر دو دارای نیکوتین هستند، سیگار برای بدن مضر است، پس چای هم مضر است.»

۱۱) گوشی تلفن جدیدی که به بازار آمده است، ظاهری شبیه گوشی من دارد؛ بنابراین باید امکانات و برنامه های آن نیز با گوشی من یکسان باشد.

۱۲) هر بار که از این نوع پارچه استفاده می کنم، چرخ خیاطی من درست کار نمی کند؛ بنابراین چرخ خیاطی من نمی تواند با این نوع پارچه کار کند.

۱۳) در این موقع از روز، چراغ خودروهایی که در این جاده کوهستانی از طرف مقابل می آیند روشن است؛ بنابراین احتمالاً در جلوی ما تونل وجود دارد.

۱۴) چون با خودروی شخصی به راحتی رانندگی می کنم، پس می توانم با کامیون هم به راحتی رانندگی کنم.

۱۵) دل درد امروز خیلی شبیه علائم بیماری پسرعمویم است؛ بنابراین بهتر است من هم داروهای او را مصرف کنم.

۱۶) دو تن از دوستان من فارغ التحصیل رشته جغرافیا هستند؛ اما شغل مرتبطی پیدا نکرده اند؛ پس رشته جغرافیا بازار کار ندارد.

۱۷) پس از گذشت یک ماه هنوز عوارض جانبی از این دارو گزارش نشده است؛ بنابراین، این دارو عوارض جانبی برای شما ندارد.

۱۸) نظر سنجی هانشان می دهند که بیشتر مردم به کاندیدای حزب مارآی خواهند داد؛ بنابراین به احتمال زیاد حزب ما برنده خواهد شد.

۱۹) تاکنون همه کلاغ هایی که دیده ایم سیاه بوده اند؛ پس ممکن نیست هیچ گاه کلاغ سفیدی پیدا شود.

۲۰) در آموزشگاه زبان انگلیسی ثابت نام کنید کلاسهای ما بسیار خوب است زیرا ۲۰ نفر از دانش آموزان ما رتبه برتر کنکور شده اند.

جوابها: ۱- (استدلال استقرایی تمثیلی) ۲- (استدلال قیاسی) ۳- (استدلال استقرایی تمثیلی) ۴- (استدلال استقرایی تمثیلی) ۵-

(استدلال استقرایی تمثیلی) ۶- (استقرای تعمیمی) ۷- (استقرای تعمیمی) ۸- (استقرای تعمیمی) ۹- (استقرای تعمیمی) ۱۰-

(استدلال استقرایی تمثیلی) ۱۱- (استقرایی تمثیلی) ۱۲- (استقرایی تعمیمی) ۱۳- (استنتاج بهترین تبیین) ۱۴- (استقرای تمثیلی

ضعیف) ۱۵- (استقرای تمثیلی ضعیف) ۱۶- (استقرای تعمیمی ضعیف) ۱۷- (استقرای تعمیمی ضعیف) ۱۸- (استقرای تعمیمی

ضعیف) ۱۹- (استقرای تعمیمی ضعیف) ۲۰- (استقرایی تعمیمی ضعیف)

۳۷- درباره استقرایی از چه اصطلاحاتی استفاده می شود؟ نام ببرید.

ضعیف و قوی

۳۸- هنگامی که شرایط استفاده از استقرا را به درستی رعایت نمی کنیم، دچار چه مغالطه ای شده ایم؟ مغالطه تعمیم شتاب زده

۳۹- منظور از مغالطه تعمیم شتاب زده چیست؟ مثالی طراحی کنید.

هنگامی که شرایط استفاده از استقرا را به درستی رعایت نمی کنیم، دچار مغالطه تعمیم شتاب زده شده ایم. مثال: میوه های روی این جعبه درشت و مرغوب اند؛ بنابراین کل میوه های این جعبه درشت و مرغوب اند.

۴۰- موارد کاربرد "روش استنتاج بهترین تبیین" را به اختصار بنویسید؟

استنتاج بهترین تبیین در زندگی روزمره بسیار کاربرد دارد. در مسائل علمی نیز از این نوع استنتاج جهت بررسی فرضی ههای علمی استفاده می شود.

۴۱- نمونه ای برای استدلال استنتاج بهترین تبیین طراحی کنید؟

دزد از در یا دیوار حیاط نیامده است. پس تنها احتمال دارد که از پشت بام آمده باشد.

۴۲- قوت وضعف استدلال های استقرایی زیر را مشخص کنید:

۱) درس شماری شهری کوچک ملاحظه میکنیم که همه خانواده هایی که تاکنون مورد پرسش واقع شده اند، مسلمان بوده اند، آنگاه حکم می کنیم که همه خانواده های شهر مسلمان اند.

۲) اگر چند جعبه از توت فرنگی هایی یک باغ درشت باشند سپس حکم کنیم که همه توت فرنگی های آن باغ درشت هستند.

۳) دانشمندان با بررسی مدار حرکت تمام سیارات منظومه شمسی متوجه شدند که همه آن ها دارای مدار بیضی هستند.

۴) پزشکان پوست معتقدند با نمونه برداری از قسمتی از پوست آسیب دیده، می توان فهمید که بیماری در کل سطح پوست ناشی از چیست.

۵) شخصی که در اروپا زندگی می کرد بارفتن از سرد همسایگان اروپایی خود مواجه شد. سپس معتقد شد که همه اروپایی هایی عاطفه هستند.

۶) ۱۸۴ پاسخ به معاون پژوهشی دانشگاه ارسال شد که از آن میان ۱۲۸ نفر پاسخ مثبت به شرکت در سخنرانی ها داده بودند. او اعلام کرد همه دانشجویان علاقمند به شرکت در سخنرانی ها هستند.

@جواب ها: ۱- (قوی) ۲- (ضعیف) ۳- (قوی) ۴- (ضعیف) ۵- (ضعیف) ۶- (قوی)

- ۱- روزنامه امروز صبح مقاله ای داشت درباره نوجوانی که از مدرسه به جرم سرقت دستگیر و اخراج شده بود. به نظر من، همه جوانان و نوجوانانی که نتوانند در مدرسه درس بخوانند به فساد و جنایت کشیده می شوند.
- ۲- به جرات میتوان گفت که میزان مطالعه در کشور نسبت به سالهای گذشته افزایش چشمگیری داشته است. من هر وقت سری به کتابخانه فرهنگ سرای شهر می زنم، می بینم مملو از جمعیت است.
- ۳- «دولت هم مانند یک خانواده نمی تواند بیشتر از درآمدش خرج کند»
- ۴- همان طور که در بین میوه های فاسد یک درخت افت زده نمی توان انتظار میوه سالم داشت. در خانواده فاسد هم بعید است فردی صالح و درست کار رشد پیدا کند.
- ۵- دستگاه عصبی انسان همانند تلفن مرکزی (اداره مخابرات) است. چنان چه مخابرات وجود نداشته باشد برقراری ارتباط بین مردم دچار مشکل می شود در صورت نبود دستگاه عصبی هم کار انتقال پیام بین اعضای بدن صورت نمی گیرد.
- ۶- نقش مغز و نخاع همانند رهبر گروه سرود می باشد. همان طور که رهبر گروه سرود کار هدایت و رهبری آن ها را بر عهده دارد کار مغز و نخاع هم انتقال پیام و هماهنگی اعضا است.
- ۷- نسبت عقل به طبیعت همانند ریاست مغز به بدن آدمی است همان طور که مغز هماهنگ کننده و هدایت کننده اعضا بدن است عقل هم وظیفه هدایت و تکامل موجودات طبیعی را دارد.
- ۸- همان طور که کباب با چرخیدن پخته و کامل می شود انسان هم با سیروسفر پخته و کامل می شود.
- ۹- همه حیوانات رفتار مبتنی بر تنازع بقا دارند و قوی ضعیف را از بین می برد انسان نیز حیوان است پس رفتار انسان هم مبتنی بر تنازع بقا است.
- ۱۰- مردم فلان کشور، مردم بسیار بی ادب و اهل جار و جنجال هستند. در سفری که ما به این کشور داشتیم، برای تماشای یکی از مسابقات فوتبال باشگاهی به ورزشگاه رفتیم؛ هیاهو و خشونت هزاران تماشاگر در ورزشگاه باور نکردنی بود.
- ۱۱- امروز رشته فلسفه هیچ ارزشی ندارد. دو تن از نزدیکان خود بنده فارغ التحصیل این رشته هستند. آن ها از رشته خود هیچ استفاده ای نمی کنند و به امر تجارت روی آورده اند.
- ۱۲- هوشنگ و افشین دوبرادرند، هوشنگ زرنگ است، چون افشین برادر هوشنگ است پس اونیز زرنگ است
- ۱۳- اینکه کره مریخ مانند زمین دارای آب و هوا است، حکم می کنیم که مانند زمین دارای موجودات زنده است.

۱۴- اگر شخصی در بلندی قامت و حالت چهره و بعضی از عادات مشابه شخص دیگری باشد، ویکی از آن دو مرتکب جرمی شده باشد، حکم کنیم شخص دوم به صرف مشابهت در بعضی صفات یا افعال، مجرم است.

۱۵- ما می بینیم سگ و گربه و خرگوش شتر و انسان و..... هنگام جویدن خوراک، فکّ زیرین خود را حرکت می دهند پس حکم کنیم که هر حیوانی فکّ پایین خود را هنگام جویدن حرکت می دهد.

@جواب ها:

۱- (مغالطه تعمیم شتاب زده) ۲- (مغالطه تعمیم شتاب زده) ۳- (مغالطه تمثیل ناروا) اما این تشابه درست نیست، زیرا دولت تسلطی

بر سیستم اقتصادی خود دارد که خانواده چنان تسلطی ندارد و مثلاً می تواند نرخ سود قرض هایش را در یک سیاست پولی تغییر

دهد، اسکناس چاپ کند و... ۴- (مغالطه تمثیل ناروا) ۵- (مغالطه تمثیل ناروا) ۶- (مغالطه تمثیل ناروا) ۷- (مغالطه تمثیل ناروا) ۸- (مغالطه

تمثیل ناروا) ۹- (مغالطه تمثیل ناروا) ۱۰- (مغالطه تعمیم شتاب زده) ۱۱- (مغالطه تعمیم شتاب زده) ۱۲- (استقرای تمثیلی ضعیف یا

مغالطه تمثیل ناروا) ۱۳- (استقرای تمثیلی ضعیف یا مغالطه تمثیل ناروا) ۱۴- (استقرای تمثیلی ضعیف یا مغالطه تمثیل ناروا) ۱۵-

(استقرای تمثیلی ضعیف یا مغالطه تمثیل ناروا)

*پاسخ کامل دهید:

۴۴- برای مقابله با مغالطه تمثیل ناروا، از چند روش می توان استفاده کرد؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

۱- توجه به وجوه اختلاف؛ به عنوان مثال اگر کسی بگوید، «کالای خوراکی اندک که تاریخ مصرف آنها گذشته است؛ بنابراین قابل

استفاده نیستند می توانیم بگوییم؛ ما داریم درباره کتاب صحبت می کنیم که محصول تفکر بشر است نه درباره مواد خوراکی. سپس

به برخی از جنبه های اختلاف میان دو امر اشاره کنیم و بگوییم؛ برخی از کتابهای قدیمی جزو میراث فکری بشرند و مطالب

آنها هنوز صحیح هستند.

۲- یافتن استدلال تمثیلی مخالف؛ راه دیگر مقابله با استقرای تمثیلی غلط، یافتن تمثیلی مخالف با آن است؛ مثلاً در رد استدلال

فوق می توان گفت: خیر، کتاب های قدیمی مانند اشیا قدیمی ارزشمندی هستند که باید به دقت از آنها نگهداری کرد.

۴۵- ارتباط علوم تجربی و استقرای توضیح داده و مثالی طراحی کنید؟

دانشمندان علوم تجربی تلاش می کنند با استفاده از استدلالهای استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورند به عنوان

مثال در فیزیک و شیمی با انجام آزمایش های متعدد در آزمایشگاه، قوانین کلی علمی تأیید می شوند. نمونه زیر مثالی از یک

استدلال استقرایی است: مثال آهن در اثر حرارت منبسط می شود، روی در اثر حرارت منبسط می شود، مس در اثر حرارت منبسط

می شود..... پس: فلزات در اثر حرارت منبسط می شوند.

۴۶- در چه صورتی دانشمندان علوم تجربی به قوانین کلی علمی دست پیدا می کنند؟

دانشمندان علوم تجربی تلاش می کنند با استفاده از استدلال های استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورند به عنوان مثال در فیزیک و شیمی با انجام آزمایش های متعدد در آزمایشگاه، قوانین کلی علمی تأیید می شوند. نمونه زیر مثالی از یک استدلال استقرایی است:

آهن در اثر حرارت منبسط می شود.

روی در اثر حرارت منبسط می شود.

مس در اثر حرارت منبسط می شود.

.....

پس: فلزات در اثر حرارت منبسط می شوند.

۴۷- منظور از "استنتاج بهترین تبیین چیست؟" با ذکر مثالی توضیح دهید.

هنگامی که کارآگاهی با صحنه جرم مواجه می شود، احتمالات مختلفی را بررسی می کند و با حذف تبیین های اشتباه، به بهترین تبیین دست می یابد این روش نیز نوعی استدلال استقرایی است در این روش که آن را استنتاج بهترین تبیین می نامند، دقیقاً همانند یک کارآگاه عمل می کنیم.

۴۸- نمونه و مثالی از علوم تجربی طراحی کنید که در آن از استدلال استقرایی قوی استفاده شده باشد؟

آهن در اثر حرارت منبسط می شود، روی در اثر حرارت منبسط می شود. مس در اثر حرارت منبسط می شود..... پس: فلزات در اثر حرارت منبسط می شوند.

۴۹- برای داشتن استنتاج استقرایی قوی رعایت کردن چه نکاتی لازم است؟ با ذکر مثال به اختصار بنویسید.

۱- نمونه ها باید متفاوت و تصادفی باشند.

مثلاً در صورتی که فقط از دبیرستانی که در آن درس می خوانیم، نظرسنجی کنیم و بخواهیم نتایج آن را به همه دبیرستانهای کشور تسری دهیم، نتیجه گیری ما درست نخواهد بود.

۲- نمونه ها باید بیانگر همه طیف های مختلفی باشند که در جامعه آماری ما وجود دارند

به عنوان مثال در بررسی دبیرستان ها باید از تمامی انواع دبیرستان ها (دخترانه، پسرانه، دولتی، غیردولتی و...) چند نمونه را مورد بررسی قرار دهیم.

۳- تعداد نمونه ها نسبت به کل جامعه آماری نسبت مناسبی داشته باشند.

به عنوان مثال، نتایج حاصل از آماري که از ۱۰ دبیرستان از مجموع ۲۰۰ دبیرستان به دست می آید، نمی تواند بیانگر کل دبیرستانها باشد. اما آماري که از ۱۷۰ دبیرستان به دست آمده است، تا حد زیادی قابل تعمیم به ۲۰۰ دبیرستان خواهد بود.

۵۰- اقسام استدلال رانام برده و برای هر یک مثالی طراحی کنید؟

الف: قیاسی (مثال: می دانیم که برای رفتن به دانشگاه باید دیپلم بگیریم و حمید دانشجو است. بنابراین نتیجه می گیریم که او دیپلم دارد.)

ب: استقرایی (مثال: راننده ماهری را در نظر بگیرید که بارها توانسته است در شرایط خطرناک خودروی خود را کنترل کند.

بنابراین نتیجه می گیریم که او هیچ گاه با کسی تصادف نخواهد کرد.)

۵۱- استدلال استقرای تمثیلی را توضیح داده و موارد کاربرد آن رانام ببرید؟

تمثیل یکی از روش هادر توضیح و فهم مطالب است. در علوم مختلف از مشابهت میان پدیده های مختلف برای توضیح بهتر مطالب استفاده می کنند. استقرای تمثیلی استدلالی است که برای رسیدن به نتیجه از تمثیل استفاده می کند. در ادبیات روان شناسی و صنایع هوایی کاربرد دارد.

۵۳- چرا نمی توان از استقران نتیجه قطعی و یقینی گرفت؟

در استقرای تعمیمی تک تک جامعه آماری را بررسی نمی کنیم. و از نمونه های تصادفی استفاده می کنیم، مبنای آن بر اساس تخمین بنا شده است و نمی توان نتیجه یقینی از آن گرفت.

۵۲- موارد کاربرد استدلال تمثیلی در ادبیات، روان شناسی و صنایع هوایی را با ذکر نمونه ای بنویسید؟

در ادبیات: تمثیل در ادبیات همان تشبیه است. آثار ادبی همچون کلیله و دمنه، مرزبان نامه و منطق الطیر آکنده از داستان های تمثیلی هستند

در روان شناسی: بسیاری از مشاوران و روانشناسان برای بهتر بیان کردن نظر خود، داستان مراجعه کننده دیگری را برایتان نقل

می کنند که مشکل مشابهی داشته است و با به کار بستن راه حل آن مشاور، توانسته است مشکل خود را حل کند.

در صنایع هوایی: خلبان ها مراحلی از تمرینات خود را در دستگاه های شبیه ساز پرواز، انجام می دهند.

تمرین ص ۴۵

* استدلال تمثیلی نخست می گوید که تربیت برای ناهلان امکان پذیر نیست. زیرا همانطور که گردو (گردگان) بر بالای گنبد نمی ایستد، تربیت نیز در ناهل اثر نمی کند.

* استدلال تمثیلی دوم بیان میکند که تربیت تاثیر دارد، زیرا همانطور که آفتاب بایک لکه ابر ناپدید می شود، اثرات بد هم نشینان نیز خوبی های انسان را از میان می برد و تاثیرات تربیتی بدی بر انسان ندارد.

* هدف از این تمرین نشان دادن عملی این مطلب بود که گاهی دواستدلال تمثیلی ناسازگار بایکدیگر وجود دارند. لذا استدلال تمثیلی، استدلال قوی نیست. زیرا هر کس بسته به سلیقه خود می تواند از دو امر مشابه به نتیجه دلخواه خود برسد. باید توجه کرد که نتایج این دواستدلال را به نحوی می توان با هم جمع کرد. بدین ترتیب که استدلال اول در مورد ناهلان است و نمی گوید که تربیت بر همه انسان ها تاثیر ندارد. اما استدلال دوم مربوط به همه انسان ها است و نقش هم نشین بد را یادآوری می کند.

تمرین ص ۴۸

* استدلال استقرایی تعمیمی قوی، زیرا از تعداد زیادی نمونه استفاده کرده است.

* استدلال استقرایی تعمیمی ضعیف، زیرا این اتفاق به صورت تادری و اتفاقی رخ داده است.

* استدلال استقرایی تعمیمی قوی، تکرار نمونه ها در صد سال می تواند نشانه آب و هوای خاص در آن منطقه باشد و از نظر استقرایی استدلال قوی خواهد بود.

* استدلال استقرایی تعمیمی ضعیف، این استدلالی است که معمولا افراد سود جو از آن سوء استفاده می کنند و میوه های خود را به افراد می فروشند!

تمرین ص ۵۰

* احتمال خوراکی ای می خواهد که برایش نمی خردند (اما همچنان احتمالات دیگری نیز وجود دارند، مثلامی خواهند او را به جایی ببرند که دوست ندارد).

* احتمالا خبر ناراحت کننده ای در مورد وی دارد. مثلا تصادف کرده است یا فوت کرده اند..... (اما همچنان احتمالات دیگری نیز وجود دارند، مثلا ممکن است می خواهد که شما از پدر بزرگتان برای وی پول قرض کنید).

* به احتمال زیاد پلیس آن را با جرثقیل برده است (اما همچنان احتمالات دیگری نیز وجود دارند، مثلا ممکن است دزد آن را برده باشد).

* استدلال قیاسی، از قوانین کلی زمین شناسی استفاده شده است.

* استدلال استقرای تمثیلی، از تشبیه به یک بیماری استفاده شده است.

* استدلال استقرایی تعمیمی، از جامعه آماری و نمونه های قبلی استفاده شده است.

فعالیت تکمیلی ص ۵۱ و ۵۲:

سوال ۱

الف) مطابق با اصطلاحات منطق، نتیجه گیری طوطی استدلال استقرایی است.

ب) استدلال قیاسی در ادبیات همان استدلال استقرای تمثیلی در منطق است. (تذکره: قیاس در فقه نیز همان استدلال استقرای تمثیلی در منطق است).

سوال ۲

الف: استدلال استقرای تمثیلی است. وجه شباهت تنها در سفید بودن است و نمی توان از این مطلب به شور بودن رسید.

ب: استدلال استقرای تمثیلی است.

ج: استقراء تعمیمی ضعیف است و تعمیم شتابزده انجام شده است.

د: استدلال استقرای تمثیلی است. فرد شبیه افراد مهربان و قابل اعتماد بوده است، اما دلیل ندارد مانند آنها قابل اعتماد باشد

ه: استقراء تعمیمی ضعیف است و تعمیم شتابزده انجام شده است زیرا نمونه گیری از ۱۵ هزار نفر برای تعمیم به ۸۰ میلیون کافی نیست.

سوال ۳

الف - استدلال استقرای تمثیلی (به تنهایی استدلالی ضعیف است، اما اگر نمونه های زیاد تمدنهای تاریخی را بررسی کنیم، آزاره

استقرا می توان آن را استدلالی استقرایی نیمه قوی دانست).

ب - استنتاج بهترین تبیین (استدلال قوی) نتیجه قطعی نیست، زیرا ممکن است سگ را موقتاً بیهوش کرده باشند. یاسگ پارس هم

کرده است ولی به دلیل سروصدای دیگر، کسی صدای وی را شنیده است و احتمالات دیگری که همچنان وجود دارند.

ج - استقراء تعمیمی قوی (نمونه گیری در مدت یکسال می توانند استدلال قوی ایجاد کند).

د - استنتاج بهترین تبیین (از تجربه های قبلی خود استفاده کرده است که وقتی چند روز شهر تعطیل است، معمولاً مردم به مسافرت می روند و شهر خلوت می شود. لذا استدلال استقرایی قوی است. می توان آنرا نوعی قیاس معتبر هم دانست. بدین ترتیب که بگوییم از حکمی کلی در مورد مسافرت مردم استفاده کرده است و نتیجه گرفته است (زیرا می داند که مردم به مسافرت رفته اند).

تذکره: در مواردی که میان استقرا و قیاس تردید دارید، به این نکته توجه کنید که نتیجه استدلال قیاسی (در فرض مقدمات آن) صد درصد یقینی است. لذا اگر احتمال دیگری مطرح است، استدلال استقرایی است. مثلاً در این مورد ممکن است متوجه شوید که به دلیل ماه مبارک رمضان، مردم با وجود تعطیلات، به مسافرت رفته اند و شهر شلوغ است. یا به دلیلی با وجود آنکه مردم به مسافرت رفته اند، مسافران زیادی به شهر آمده اند و لذا شهر همچنان شلوغ است.

ه - استقراء تعمیمی قوی

و - قیاس معتبر (چون گفته است "به مطابق قانون" پس از حکم کلی نتیجه گرفته است. و قیاس نیست. اما اگر می گفت: تمامی تاکسی های شهر ما از روی تجربه زرد رنگ هستند، استدلال وی استقرایی بود. منظور از تاکسی در اینجا مسافرکش و آژانس نیست، بلکه عضو اتحادیه تاکسی رانی است.

سوال ۴

الف - تخمینی

ب - جامعه آماری حیطة ای است که در آن داده های آماری خود را جمع آوری می کنیم (مجموعه کل واحدهای آماری یعنی مجموعه افرادی یا چیزهایی که داده های مربوط به آنها در یک بررسی آماری گردآوری می شوند، را جامعه آماری می نامند). جامعه آماری همان حیطة ای است که در آن به استقرا می پردازیم.

ج - خیر همواره مشتمل نمونه خروار نیست، ولی اگر خروار یکنواخت باشد، مشتمل نمونه خروار است.

سوال ۵

الف - ممکن است واقعا بیمار نیازمند باشد. ممکن است شاید باشد. با توجه به زیاد شدن این نوع درخواست توسط شیادان، لازم است به سرعت حکم به بیمار و نیازمند بودن وی نکنیم. همچنین بهتر است تاریخ نسخه یا عکس رادیولوژی وی را ببینیم!

ب - به احتمال زیاد نذری می دهند. مخصوصاً در ایام محرم باشد.

ج - احتمالاً دسته عزاداری از آنجا عبور می کند یا شربت توزیع می کنند، اما گرچه احتمال تصادف وجود دارد اما احتمال آن کم است.

@ تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام غلط می باشد؟

- ۱- تنها جملات انشایی اند که قابلیت صادق یا کاذب بودن را دارند و قضیه محسوب می شود.
- ۲- از آنجا که وظیفه منطق جلوگیری از خطای اندیشه است پس جملات انشایی را می توان صادق یا کاذب دانست.
- ۳- «هیچ انسانی جاودانه نیست»، قضیه شرطی است.
- ۴- قضیه‌ی «ارسطو قواعد منطق را تدوین کرد.» شخصی می باشد.
- ۵- سور "هر" یا "هیچ" نشانه جزئی بودن قضیه است.
- ۶- سور قضیه، دامنه مصادیق موضوع را مشخص می کند.
- ۷- قضیه حملی از جهت کیفیت به دو دسته "موجبه" و "سالبه" تقسیم می شود.
- ۸- اگر موضوع قضیه ای شخص یا شیء معینی باشد به آن "شخصیه" می گویند، مانند این کتاب خواندنی است.
- ۹- قضیه "ایران از کشورهای آسیایی است، یک قضیه محصوره" است.
- ۱۰- قضیه "انسان عدالت خواه است" یک قضیه شخصی است.
- ۱۱- در منطق به نهاد جمله، موضوع و به مسند محمول و به فعل اسنادی رابطه می گویند.
- ۱۲- در قضایای کلی "بعضی از" مصادیق موضوع و در قضایای جزئی "همه" مصادیق موضوع، مورد نظر گوینده هستند.
- ۱۳- جملات صادق، جملاتی هستند که با واقعیت مطابقت دارد.

@ جواب ها: ۱- غ ۲- غ ۳- غ ۴- ص ۵- غ ۶- ص ۷- ص ۸- ص ۹- غ ۱۰- غ ۱۱- ص ۱۲- غ ۱۳- ص

@ جاهای خالی را با عبارات مناسب کامل کنید؟

- ۱۴- جمله خبری قابل صدق و کذب در منطق را می نامند. (قضیه)
- ۱۵- فقط جمله های قابلیت استفاده در قضیه را دارند. (خبری)
- ۱۶- قضایای حملی همان جملات در ادبیاتند. (خبری)
- ۱۷- در قضیه حملی در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد، قضیه را و در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد، قضیه را می نامند. (موجبه/سالبه)
- ۱۸- قیدی که بر سر قضیه می آید و دامنه مصادیق موضوع را تعیین می کند نامیده می شود. (سور قضیه)
- ۱۹- سور کلی و سور جزئی بیانگر بیانگر "....." است. (کمیت قضیه)

۲۰- اگر در قضیه حملی اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، به آن "....." می گویند. (شخصیه)

۲۱- در منطق به نشانه های که باعث می شوند دایره مصادیق، مشخص شوند..... می گوئیم. (سورقضیه)

۲۲- قضیه حملی از،، و نسبت تشکیل شده است (موضوع/محمول)

۲۳- قالب کلی قضیه حملی به صورت..... است به صورت ایجابی یا..... به صورت سلبی. (الف ب است/الف ب نیست)

۲۴- در قضیه محصوره موضوع قضیه ، مفهومی..... است. (کلی)

۲۵- وظیفه سور در قضیه ، تعیین دامنه است. (مصادیق/موضوع)

۲۶- جزئی و کلی بودن سور قضیه مربوط به است. (مصادیق/موضوع)

۲۷- جزئی و کلی بودن مربوط به مفهوم موضوع است. (موضوع/قضیه)

۲۸- قضیه "ور سرای مغان رفته بود و آب زده" یک قضیه است. (حملی)

@هریک از مطالب سمت راست با کدام یک از مطالب سمت چپ ارتباط دارد؟

۱- قضیه صادق	۲۹- قضایای حملی
۲- انشایی	۳۰- مطابقت باواقع
۳- قضیه کاذب	۳۱- عدم مطابقت باواقع
۴- جملات خبری در ادبیات	۳۲- کیفیت قضیه
۵- موجهه و سالبه	

@جواب ها: ۲۹- (۴) ۳۰- (۱) ۳۱- (۳) ۳۲- (۵)

@پاسخ کوتاه دهید:

۳۳- از میان موارد ذیل کدام جملات انشایی بوده و قضیه نیستند؟

۱- آیا فردا جمعه است؟ ۲- قرآن بزرگترین کتاب علمی دنیا است ۳- اجسام فلزی گرما را منتقل نمی کنند.

۴- مسجد جامع شهر ما ۵- آیا تاکنون از موزه دیدن کرده اید؟ ۶- ای کاش در امتحان منطق قبول شوم!

@جواب ها: ۱ و ۴ و ۵ و ۶

۳۴- اصطلاحات ذیل را با ذکر مثال تعریف کنید:

۱- قضیه ۲- قضیه حملی ۳- قضیه شرطی ۴- اجزاء قضیه حملی در منطق ۵- اجزای قضیه حملی در ادبیات

۱- به جملات با معنایی که درباره چیزی خبر می دهند و می توانیم درباره صدق (درستی) یا کذب (نادرستی) آنها سخن بگوییم قضیه می گویند. مثال: اجسام فلزی گرما را منتقل نمی کنند.

۲- به قضیه ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای چیزی حکم می شود، "قضیه حملی" می گویند. مانند هر کتابی جسم است.

۳- به قضیه ای که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم شود، قضیه شرطی می گویند. مانند: اگر درس بخوانی نگران درس نخواهی بود.

۴- اجزای قضیه در منطق (موضوع، محمول، رابطه (نسبت))

مثال: شهر بزرگ است.

۵- اجزای قضیه در ادبیات (نهاد، مسند، فعل ربطی)

مثال: انسان جسم است.

۳۵- یک مثال برای جمله انشایی بنویسید؟ (آیا روح جاودان است؟)

۳۶- در قضایای حملی ذیل «موضوع» و «محمول» را مشخص نمایید:

(۱) بزرگترین شهر مذهبی ایران، مشهد است. (موضوع: بزرگترین شهر مذهبی ایران / محمول: مشهد)

(۲) منطق بهترین درس من است. (موضوع: منطق / محمول: بهترین درس من)

(۳) پرهیز کاران زیستگار خواهند شد. (موضوع: پرهیزکاران / محمول: زیستگار شدن)

۳۷- از میان جملات زیر دو قضیه بیابید:

(۱) ممکن ای صبح طلوع (۲) عمل صالح مورد رضای خداوند متعال است.

(۳) همانا انسان در زیان است. (۴) ای کاش مهر را پایان نبود.

@جواب: (شماره های ۳ و ۲)

۳۸- از میان جملات زیر کدام موارد قضیه نیست؟

(۱) ای اهل علم، علم را پنهان نکنید. (۲) هیچ انسان شریفی، در امور دیگران تجسس نمی کند.

(۳) ای کاش تمام مردم دنیا حق را می شناختند

@جواب: (شماره های ۳ و ۱)

- (۱) مزن بر سر ناتوان دست زور (۲) ای کاش هوا بهاری می شد. (۳) آیا کره ماه دارای جو است؟
(۴) فارابی فیلسوف است. (۵) بعضی ورزشکاران، والیبالیست هستند.

@جواب: (شماره های ۴ و ۵)

۴۰- برای هر یک از موارد زیر مثالی طراحی کنید:

- الف) موجبه کلی (ب) سالبه کلی (ب) سالبه جزئی (د) موجبه جزئی

@جوابها:

الف: هر انسانی جسم است. ب: هیچ درختی انسان نیست.

ج: بعضی انسان معلم نیست. د: بعضی جسم میز است.

۴۱- جملات انشایی چگونه جملاتی هستند؟ مثالی طراحی کنید.

یعنی خبری از عالم خارج نمی دهند؛ بلکه تمایلات، احساسات، خوانسته ها و اموری از این دست را مطرح می کنند. مانند ای کاش قبول شوم.

۴۲- جملات خبری چگونه جملاتی هستند؟ و بر چند نوع هستند. مثال بزنید.

یعنی درباره عالم خارج خبر می دهند؛ برخی از جملات خبری صادق اند؛ یعنی با واقعیت مطابقت دارند؛ مانند: کتاب جسم است. برخی از جملات خبری کاذب اند؛ یعنی با واقعیت مطابقت ندارند؛ مانند: اجسام فلزی گرما را منتقل نمی کنند.

۴۳- منظور از موجبه و سالبه بودن قضیه چیست؟ مثالی طراحی کنید.

در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد (مانند: است)، قضیه را «موجبه» می نامند. و در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد (مانند: نیست)، قضیه را «سالبه» می نامند.

۴۴- منظور از کمیت (سور) و کیفیت (نسبت) قضیه چیست؟ مثال بزنید.

در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد (مانند: است)، قضیه را موجبه می نامند. و در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد (مانند:

نیست)، قضیه را سالبه می نامند. بدین ترتیب قالب کلی قضیه حملی به صورت الف ب است رابطه ایجابی یا الف ب نیست رابطه

نمایش داده می شود. رابطه ایجابی و سلبی را «کیفیت قضیه» می نامند. این اساس، سور را بیانگر کمیت قضیه گفته اند. مثال:

بعضی الف ب نیست.

کمیت کیفیت

۴۵- اقسام قضایای حملی را با ذکر مثالی برای هر یک نام ببرید؟

۱- شخصیه (سهیل درس خوان است). ۲- محصوره: (هر دانش آموزی درس خوان است).

۴۶- منظور از قضیه شخصیه چیست؟ مثالی بزنید.

اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، قضیه شخصیه است. مانند: ابن سینا فیلسوف است.

۴۷- منظور از قضیه محصوره چیست؟ مثالی بنویسید.

اگر موضوع قضیه، کلی باشد، قضیه محصوره است. مانند: هیچ الف ب نیست و بعضی الف ب نیست.

۴۸- منظور از سور چیست؟ و به چند حالت است؟ بنویسید.

قیدی که بر سر قضیه می آید و دامنه مصادیق موضوع را تعیین می کند سور، نامیده می شود این قید به دو صورت کلی (هر یا هیچ) و

جزئی (بعضی) ذکر می شود و به ترتیب سور جزئی و سور کلی نامیده می شود.

۴۹- سورهایی را که در محصورات چهارگانه بکار برده می شود، بنویسید؟

بعضی، برخی، هر، هیچ و همه

۵۰- در قضایا، به نشانه‌هایی که باعث می شوند دایره مصادیق موضوع مشخص شوند؛ چه می گویند؟

سور یا کمیّت قضیه

۵۱- اقسام قضیه محصوره را با ذکر مثال بنویسید.

الف: موجه کلی: هر الف ب است. ب: سالبه کلی: هیچ الف ب نیست.

ج: موجه جزئی: بعضی الف ب است. د: سالبه جزئی: بعضی الف ب نیست.

۵۲- منظور از اینکه سور قضیه دامنه مصادیق موضوع را مشخص می کند، چیست؟

یعنی تعیین می کند که همه یا بعضی از مصادیق موضوع، مورد نظر گوینده هستند.

۵۳- تعیین کنید هر یک از قضایای زیر مصداق کدامیک از انواع قضیه‌ی حملی است:

(۱) اروپایی‌ها بی‌عاطفه هستند (۲) تهران پایتخت ایران است.

(۳) ابن سینا شاعر بزرگی نیست. (۴) دانش آموزان در کنکور شرکت می‌کنند.

(۵) هیچ انسانی جاوید نیست. (۶) هر آن کس که دندان دهد، نان دهد.

(۷) هر سخن جایی و هر نکته مکانی دارند. (۸) پاستور کاشف میکروب است.

(۹) حواریون یاران حضرت عیسی (ع) بودند. (۱۰) دانش آموزان این کلاس ۳۵ نیستند.

@جوابها: ۱- (محصوره /موجبه جزئی) ۲- (شخصیه /موجبه) ۳- (شخصیه /سالبه) ۴- (محصوره /موجبه جزئی)

۵- (محصوره /سالبه کلی) ۶- (محصوره /موجبه کلی) ۷- (محصوره /موجبه کلی) ۸- (شخصیه /موجبه)

۹- (شخصیه /موجبه) ۱۰- (شخصیه /سالبه)

۵۴- در هر یک از موارد زیر، نوع قضیه محصوره زیر را تعیین کنید.

۱) هر مُسکری حرام است. ۲) بعضی شترها دو کوهانه نیستند.

۳) بعضی گیاهان سمی هستند. ۴) هیچ انسانی در این دنیا جاودان نیست.

@جواب ها: ۱- (موجبه کلی) ۲- (سالبه جزئی) ۳- (موجبه جزئی) ۴- (سالبه کلی)

@گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۵۵- کدام ویژگی از خصوصیات "قضیه" است؟

۱) انشایی بودن ۲) مطابقت یا عدم مطابقت با واقعیت ۳) بی معنی بودن ۴) استفهامی بودن

۵۶- سر و کار منطق با جمله های است که محتمل صدق و کذب که به آن جمله اطلاق می شود.

۱) نباشد- خبری ۲) نباشد - انشایی ۳) باشد - انشایی ۴) باشد - خبری

۵۷- قضیه محصوره از چه جهت به کلیه و جزئیه تقسیم می-گردد؟

۱) از جهت نسبت ۲) از جهت کمیت افراد موضوع

۳) از جهت میزان مصادیق محمول ۴) از جهت این که آیا موضوع قضیه یک-م مشخص جزئی است یا امری است کلی

@ جواب تست ها: ۵۵- گزینه دو ۵۶- گزینه چهار ۵۷- گزینه دو

* پاسخ کامل دهید:

۵۸- قالب کلی قضیه حملی را در قالب مثالی بررسی کنید؟

قضایای حملی همان جملات خبری در ادبیات اند. در منطق به نهاد جمله، «موضوع»، به مسند آن «محمول» و به فعل ربطی (اسنادی) «رابطه» می گویند. (الف ب است /الف ب نیست)

ایران پهناور است

(اجزای قضیه در ادبیات) نهاد مسند فعل ربطی

(اجزای قضیه در منطق) موضوع محمول رابطه (نسبت)

۱- قضیه شخصی: اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، مانند: ابن سینا فیلسوف است، ابن سینا شاعر نیست.

۲- قضیه محصوره: اگر موضوع قضیه، کلی باشد، مانند: انسان جسم است و بعضی الف ب نیست.

۶۰- اجزای قضیه محصوره را با ذکر نمونه ای بررسی کنید؟

۱- هر الف ب است (موجبه کلی) ۲- بعضی الف ب است. (موجبه جزئی)

۳- هیچ الف ب نیست. (سالبه کلی) ۴- بعضی الف ب نیست. (سالبه جزئی)

۶۱- دامنه مصادیق موضوع را در قضایای حملی با ذکر مثالی بررسی کنید؟

سور قضیه نیز دامنه مصادیق موضوع را مشخص می کند. یعنی تعیین می کند که همه یا بعضی از مصادیق موضوع، مورد نظر گوینده هستند.

* موضوع قضیه جزئی باشد: قضیه شخصی است. * موضوع قضیه کلی باشد: قضیه محصوره است.

* سور قضیه محصوره بعضی باشد: قضیه جزئی است. * سور قضیه محصوره هر یا هیچ باشد: قضیه کلیه است.

۶۲- جزئی و کلی بودن سور قضیه چه تفاوتی با جزئی و کلی بودن موضوع قضیه دارد؟

جزئی و کلی بودن «سور قضیه» که مربوط به مصادیق موضوع است، با جزئی و کلی بودن «موضوع قضیه» که مربوط به مفهوم موضوع است، متفاوت است و تنها در لفظ اشتراک دارند.

@ تمرینات و فعالیت های تکمیلی درس ۶ (قضیه حملی)

* تمرین ص ۵۶

۱- * قضیه نیست (جمله پرسشی) * قضیه نیست (جمله امری)

* قضیه است (قضیه شرطی است) * قضیه است (قضیه حملی است)

۲- صادق: درست، صحیح، صحت کاذب: نادرست، غلط، اشتباه و سقم

* تمرین ص ۵۷

۱- موضوع: سیل غمت، محمول: برنده خانه دل رابطه: است (فعل جمله را باید به است تبدیل کرد)

موضوع: او محمول: تکالیفش را تحویل داده، رابطه: است (فعل جمله را باید به است تبدیل کرد)

موضوع: دانش آموزان، محمول: مریض، رابطه: شدند

موضوع: کتاب ها، محمول: ارزشمند، رابطه: هستند.

* تمرین ۲ تمرین ص ۵۷ دشمن نادان است (موجبه)، نادان دانا نیست (سالبه) ، نادان ناتوان است (موجبه)

* فعالیت ص ۵۸

۱- سهیل درس خوان است. موضوع جزئی (سهیل) ۲- هر دانش آموزی درس خوان است. موضوع کلی (دانش آموز)

۳- این میز تمیز نیست. موضوع جزئی (این میز) ۴- بعضی میزها تمیز هستند. موضوع کلی (میز)

* تمرین ص ۶۰ تمرین ۲

* شخصیة سالبه * محصوره (موجبه کلی) * محصوره (سالبه کلی)

* شخصیة (موجبه) * محصوره (موجبه جزئی)

@ فعالیت های تکمیلی ص ۶۱

* فعالیت تکمیلی ص ۶۱: قسمت ۱ الف: قضیه است (جمله خبری) ب: قضیه نیست (جمله انشایی/ امری)

ج: قضیه است (جمله خبری) د: قضیه نیست (جمله انشایی/ امری)

* فعالیت تکمیلی ص ۶۱: قسمت ۲ الف: قضیه حملی ب: قضیه شرطی

* فعالیت تکمیلی ص ۶۱: قسمت ۳

الف) موجبه جزئی موضوع: درخت ها ، محمول : همیشه سبز ، رابطه: هستند

ب) شخصیة موجبه موضوع: بینالود ، محمول : بزرگ ترین کوه خراسان ، رابطه: است

ج) شخصیة سالبه موضوع: "سیمرغ" ، محمول : بی معنا ، رابطه : نیست

د) موجبه کلی موضوع: دشمنان ، محمول : نابود ، رابطه: شدند

ه) سالبه جزئی موضوع: فرش ها ، محمول : دست بافت ، رابطه: نیستند

و) سالبه کلی موضوع: کس (فرد، انسان) محمول : آمده به کلاس ، رابطه: نیست

* فعالیت تکمیلی ص ۶۱: قسمت ۴

تساوی: هر الف ب است، بعضی الف ب است، هر ب الف است ، بعضی ب الف است

تباین : هیچ الف ب نیست، بعضی الف ب نیست ،هیچ ب الف نیست ، بعضی ب الف نیست

عموم و خصوص مطلق: (در حالتی که الف > ب) هر الف ب است ، بعضی الف ب است، بعضی ب الف است، بعضی ب الف نیست.

(در حالتی که الف < ب) بعضی الف ب است ، بعضی الف ب نیست ، هر ب الف است، بعضی ب الف است.

عموم و خصوص من وجه: بعضی الف ب است، بعضی الف ب نیست بعضی ب است، بعضی ب الف نیست